טשענסטאכאווער צייטונג

אבאנעמענט-פרייז: א נומער 20 גראשען.
אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע:
CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.
פאר'ן אינהאלט פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך.

ערשיינט יעדען פרייטאג.
רעדאקציע און אדמיניסטראציע:
ערשטע אלעע 6. — טעלעפאן 201.

אנאנסען-פ...
פאר'ן טעקסט 40 גראשען — נאכ'ן טעקסט ... — אשען
אין טעקסט 80 גראשען.
די ערשטע און לעצטע זייט האלט 8 אנאנסען שפאלטען.

Piątek, dnia 22 maja 1931. — ליכט-צינדען 7.22 — פרייטאג, ערב שבועות ה" סיון תרצ"א.

Bibljoteka Jagellońska
Kraków
Św. Anny 19

רעזולטאט פון די נעכטיגע
קהלה=וואהלען
אין טשענסטאכאו.

לויט דער פעסטשטעלונג פון דער הויפט-וואהל-קאמיסיע וועלכע האט פערענדיגט דאס צעהלען די שטימען 5 א זייגער פארטאג איז דער רע-זולטאט פון די וואהלען פאלגענדער:

פון דער אלגעמיינער צאהל 6758 וואהל-בערעכטיגטע, וואס געפו-נען זיך אויף די וועהלער-רשימות האבען אבגעגעבען זייערע שטימען סך-הכל 3945 וועהלער, ד. ה. 57 פראצ. פון די וועהלער, אזוי אז אויף צו בעקומען א מאנדאט האט מען געברויכט 208 שטימען.

פון די אבגעגעבענע שטימען האבען בעקומען:

ליסטע 1 „מזרחי" 614 שטימען 3 מאנדאטען
יוסף שמעון קאבלינץ, חיים וועקסלער, אנשיל ווארשאווסקי.

ליסטע 2 ראדאמסקער חסידים 360 שטימען 1 מאנדאט
בעריל געווערצמאן.

ליסטע 3 אלעקסאנדער חסידים 132 שטימען אהן מאנדאטען

ליסטע 4 ציוניסטיש-דעמאקראט. בלאק 683 שטימען 4 מאנדאטען
ד"ר ארנאלד בראם, זיסמאן שטילער, נתן קאהן; פעליקס שפירא.

ליסטע 5 „אגודה" 281 שטימען 1 מאנדאט מענדיל פאגעל

ליסטע 6 אלטע שוהל 155 שטימען אהן מאנדאטען

ליסטע 7 פילצער חסידים 376 שטימען 2 מאנדאטען
מענדל לובארט, שמואל זעלינגער.

ליסטע 8 האנדווערקער 555 שטימען 3 מאנדאטען
ישעיהו גראנעק, אברהם דזיאלאווסקי, אברהם זקן פרידמאן.

ליסטע 10 קליינהענדלער 206 שטימען 1 מאנדאט
דוד פיליפאוויטש.

ליסטע 11 דעמאקראטישע גרופע 583 שטימען 3 מאנדאטען.
יעקב ראזענבערג, ד"ר סטעפאן קאהן, דיר. זיגמונט מארקאוויטש.

די קליינהענדלער האבען בעקומען זייער מאנדאט אדאנק דער פערבינדונגס-ליסטע מיט די האנדווערקער. אויך דער ציוניסטיש דעמאקראטישער בלאק האט בע-קומען דעם פיערטען מאנדאט א דאנק דער פערבינדונגס-ליסטע מיט מזרחי.

צום זומער-סעזאן! **סאנדאלען, סקאק=גימנאסטיק,** פריהמארגען=לאטשען צו מעסיגע פרייזען

אין קאאפ. **„אבוביע" נייער מארק 2 טעל. 860**

הורט. רעיעלע אויספיהרונג. דעטייל.

וואסער-לייטונג און קאנאליזאציע-אינסטאלאציעס
גוט און ביליג פיהרט אויס די פירמע
F. KARP, Częstochowa
Piłsudskiego 9. Telefon 833
אלס לאנגיעהריגער פראקטיקאנט אין אויסלאנד גיב איך גאראנטיעס פאר אלערליי וואסערלייטונג און קאנאליזאציע-אינסטאלאציעס, וועלכע ווערען דורך מיר אויסגעפיהרט זארגפעלטיג.
בעמערקונג: ביי מיר זענען צו בעקומען די נייעסטע קלאזעט דורכוואש-אפאראטען צו ביליגע פרייזען.

צום זומער = סעזאן
א גרויסער אויסוואהל פון דאמען, מענער און קינדער-שיך
נייעסטע מאדעלן — שענסטע פאסאנען
אין צו בעקומען צו מעסיגע פרייזען
אין ערשטקלאסיגען שוך - געשעפט
„ווענוס", 2 אלעע 29.

די פערוואל-טונג פון **טשענסטאכאווער באנק ספולדזיעלטשי** ג. מ. ב. ה, אלעע 7
מאכט בעקאנט איהרע מיטגלידער, אז די
יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג
קומט פאר זונטאג, דעם 30 מאי ד. י. 3 א זייגער נאכמ. אין לאקאל פון דער געז. „לירא" פריהער „ראזמאיטאשטשי" סטראזשאצקא 3 טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג און וואהלען פון א פארזיצענדען, 2) פארלעזען דעם פראטאקאל פון דער פוריגער אלגעמיינער פער-זאמלונג. 3) אדורכקוקען און בעשטעטיגען דעם בעריכט פאר'ן יאהר 1930 און צוטיילען דעם ריוח. 4) אדורכלעזען דעם בעריכט פון דער קאנטראל-רעוויזיע, וועלכע איז אדורכגעפיהרט געווארען דורכ'ן אינספעקטאר פון פערבאנד פון די יודישע קאאפ. בענק אין פוילען. 5) אננעמען דעם בודזשעט פאר'ן ווירטשאפטל. יאהר 1931. 6) וואהלען אויפ'ן ארט פון די אבטרעטענדע פערוו.-מיט-גליד ה' מ. ב. מייטליס; מיטגלידער פון אויפזיכטס-ראט ה"ה: גוסטאוו ניימאן, דוד פיליפאוויטש, חיים וויינשטאק און זייערע פערטרעטער (צו 1 פון דער פערוואלטונג און אויפזיכטס-ראט).

וועגען אונזער יובילעאום = אויסגאבע.

אויף די פיעל אנפראגען ווען אונזער יובי-לעאום-אויסגאבע וועט ערשיינען מוזען מיר ערקלע-רען פאלגענדעס:

מיר האבען נישט געקענט פארזעהען מיט וואסערע שוועריגקייטען די דאזיגע ארביים איז פערבינדען. מיר האבען שוין ערקלערט דאס מיר ווילען, אז די יובילעאום-אויסגאבע זאל זיין א טשענ-סטאכאווער אלמאנאך אין פולען זין פוןווארט, אז עס זאל זיך דארט געפונען די גאנצע היסטארישע ענטוויקלונג פון דער שטאדט טשענסטאכאו בכלל און פון דער יודישער בעפעלקערונג בפרט, אז עס זאל זיך דארט אבשפיגלען דאס גאנצע יודישע לע-בען, זינט טשענסטאכאו איז געווען א קליין דארף און געהערט צום וויעלונער פאוויאט ביז'ן היינטיגען טאג.

צום בעדויערען בעזיצט טשענסטאכאו זעהר ווענינ געשריבענע דאקומענטען, פון וועלכע מיר זאלען קענען שעפען די צו דער דאזיגער ארבייט נויטיגע ידיעות, ביי יעדער זאך, ביי יעדען פרט, קומט אויס צו זוכען און נישטערען אין די אלטע צווארפענע מאטעריאלען, צו זאמלען שמועות וואס געהען איבער איש מפי איש, און צו פעסטשטעלען אויף ווי ווייט זיי שטימען מיט'ן אמת.

זאגאר ביים געבען די ענטשטעהונג פון די היגע פאליטישע און געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס האבען מיר נישט די נויטיגע מאטעריאלען, אפילו למשל, די ציוניסטישע ארגאניזאציע אין אונזער שטאדט האט נישט קיין געשריבענע מאטעריאלען וועגען איהר ענטשטעהונג און ענטוויקלונג און מיר מוזען דאס זאמלען ביי די היינטיגע עלטערע ציו-ניסטען, אדער פון די יונגע, וואס זייערע עלטערן זענען געווען די גרינדער און שעפער פון ארטיגען ציוניזם.

מיר האבען אויך נאך צו בעקומען פיעל מא-טעריאל וועגען די טשענסטאכאווער יודען. וואס גע-פונען זיך אין אנדערע לענדער, וועגען זייער לע-בען און שאפען, וועלכעס דארף אויך פערנעמען א לענגערע צייט.

און אזוי איז דאס ביי יעדען פרט, ווילענדיג אז די ארבייט זאל זיין ווי געהעריג פערפולקאמט מוזען מיר דאס טהון אהן איילעניש, מיט דעם גע-העריגען ישוב הדעת, מיט דעם נויטיגען ערנסט און דאס מוז דויערען מעהר ווי מיר האבען גערעכענט.

יעדענפאלס איז די ארבייט אין פולען גאנג און וועט בטשך עטליכע וואכען פערטיג ווערען.

די רעדאקציע.

Podziękowanie.
P. D-rowi B. Epsteinowi
serdecznie dziękuję za nader troskliwą opiekę podczas choroby i całkowite wyleczenie mnie z niej.
AJZYK FERENS.

א געוועלב
צו פערדינגען אין גוטען פונקט. אפערטען אין רעד.

Państwu M Kornberg—szczęścia z intencji zaślubin syna Ich ADAMA z p. FRANCISZKĄ PRZYROWSKĄ młodej parze różowej przyszłości życzą
• M. FAJGENALATOWIE

אונזערע הארציגסטע וואונשען צו דער גאלדענער חתונה פון
אונזערע פריינד **מרדכי יצחק נאדעלמאן און פרוי**
זאל השי"ת אייך געבען געזונד און כח אויף אייערע עלטערע יאהרען, אז איהר זאלט דערלעבען עד מאה ועשרים שנה.
שלמה ראזענצווייג און פרוי
פנחס פלאצקי און פרוי
ירחמיאל ליכטענשטיין און פרוי
עמנואל וויינבערג און פרוי.

Gimnazjum Koedukacyjne
T-wa Zyd. Szkół Średnich w Częstochowie.
Egzaminy wstępne
odbędą się w niedzielę, dnia 14 czerwca br. o godz. 8-ej rano.
Przy zgłoszeniu należy przedłożyć metrykę, ponadto świadectwo odejścia, o ile uczeń przechodzi z innej szkoły średniej

NIE BĘDZIE ŁYSYM!!!
Kto będzie używał do mycia głowy zioła „CAPTUS".
Zioła „CAPTUS" wzmacniają cebulki włosowe, usuwają łupież i zapobiegają wypadaniu włosów.
Żądać w aptekach i składach aptecznych.

ZAWOJA Pensjonat „Fischerówka"
Przepiękna okolica klimatyczna (Babiogórska) otoczona zewsząd lasami sosnowemi i górami.
Ceny za całodzienne utrzymanie za maj i czerwiec b. zniżone.
Kuchnia rytualna שטרענג-כשר
Plaża. Dancing. Koncert codziennie.
ZARZĄD.

דערמיט זענען מיר מודיע די טערמינאטארען (לערן-יונגלעך), אז פון 15 מאי ה. י. ביז'ן 15 טשערוויעץ ווערען אנגענומען **איינשרייבונגען**
צו די רערגענצונגס = קורסען פאר יודישע טערמינאטארען
ביי דער האנדווערקער-שולע, גארנצארסקא 10-8.
די קאנצעלאריע איז טעטיג יעדען טאג פון 4 נאכמ. ביז 8 אווענד.
די פאריעהריגע טערמינאטארען מוזען זיך אויך אינ'ם זעלבען טערמין רעגיסטרירען

SZKOŁA RZEM.-PRZEMYSŁOWA DLA ŻYDÓW
w Częstochowie, Garncarska 8-10
przyjmuje zapisy do wszystkich oddziałów **od dnia 15-go maja.**
Ilość miejsc ściśle ograniczona.
Kancelarja czynna codziennie od godz. 9-ej do 1-ej po poł.

צו דער 2-טער שמערצליכער יאהרצייט פון אונזער הייסגעליבטען איינציגען זוהן
ה"ב שמעון נ"ע צרליך
דעם 1-טען טאג שבועות, ווען מען קען נישט אבריכטען קיין הזכרה ביים קבר שפענדען מיר להזכרת-נשמתו 25 זלאטעס פאר פאלגענדע אינסטיטוציעס:
מחזיקי הדת 10 זל., עזרה 10 זל., הכנסת אורחים 5 זל.
די עלטערן.

נאך די וואהלען.

בעת מיר שרייבען די דאזיגע שורות איז נאכנישט בעוואוסט דער רעזולטאט פון די נעכטיגע קהלה-וואהלען אין אונזער שטאדט, און ס'איז אונמעגליך אין דעם גרויסען כאאס וואס הערשט בעת די יעצטיגע וואהלען, צו קענען זיך אויסמאלען א בילד און צו זאגען א וועלכע ס'אין השערה וועגען דעם רעזולטאט.

דאס יודישע טשענסטאכאוו איז דאס ערשטע מאל פערוואנדעלט געווארען אין א קאמפס-פלאץ און נאך קיינמאל איז אזא העפטיגער קאמף אויף דער יודישער גאס ביי אונז נישט פארגעקומען.

עס וואלט זיך קיינמאל נישט געגלויבט, אז אין דער יעצטיגער שווערער און ביטערער צייט, די צייט פון שרעקליכען קריזיס, ווען מיט יעדען טאג ווערט די עקאנאמישע לאגע ערגער און ערגער, ווען דער גרעסטער טייל יודישע סוחרים און בעלי-מלאכות געפונען זיך נאך אונטער דעם איינדרוק פון די נאר-וואס ערהאלטענע „נאקאזען" מיט וועלכע די שטייער-אמטען אין אלע שטעדט האבען זיי מזכה געווען, אין דער צייט, ווען די שטילע און רוהיגע יודישע סוחרים, וועלכע זענען צופרידען אז מען לאזט זיי לעבען געהען ארויס אין גאס מיט פראטעסט-דעמאנסטראציעס געגען די אונגעהויערע שטייער-אויסמעסטונגען.

וואלט מען קיינמאל נישט געגלויבט אז עס זאלען זיך איצט געפונען יודען, און דוקא אין נישט קיין קליינער צאהל וואס זאלען זיך „פונה זיין מכל עסקים", וואס זאלען זיך נישט קימערען מיט זייער לאגע, נאר זאלען גאנצע טעג עוסק זיין אין הלכות וואהלען, מיר וואלטען בשום אופן נישט געקענט גלויבען אז מען זאל איצט האבען אזאלכע „לייכטע קעפ" צו קענען ארויסלאזען אזעלכע הומאריסטישע אויפרופען מיט וואהל-פלאטפארמעס, אויסזוכען די שרעקליכסטע דעמאגאגישע לאזונגען, געפונען די נארישסטע און לעכערליכסטע הבטחות מיט וועלכע מען קומט צום עולם-גולם, אין וועלכע עס געפונט זיך נישט קיין ווארט אמת, קיין שום ערנסטער זאץ, נאר מען שיסט מיט שטינק-באמבעס, צו וועלען יענעם פערשיכור'ן, פערטושען, אז ער זאל פערלירען דעם שכל-הישר.

מיר קענען זיך בשום אופן נישט פארשטעלען וואס עס זאגען צו דעם אונזערע נישט-יודישע שכנים, וועלכע טראכטען זיך זיכער: אט זעהט איהר, די יודען האלטען אין איין טענה'ן אז ס'איז זיי שלעכט, אז זיי האבען נישט קיין פרנסה און קענען נישט צאהלען קיין שטייערען און אט זעהט איהר דאך, אז זיי האבען אויסגעזארגט, וואָרום אז מען האט באמת א פערדרעהטען קאפ קען מען זיך נישט אזוי שטארק ארומשלאגען צוליעב א אייגענעם מענש אין דער קהלה.

און באמת ווייסט דען דער רוב פון אט די „קעמפער" פארוואס זיי קעמפען, און צו וועלכען צוועק זיי מאכען אזא שרעקליכען טאראראם און פערלירען אומזאנסט אזוי פיעל געלד און צייט, כח און ענערגיע?

אבער איצט איז דאס שוין אין דער פערגאנגענהייט, די וואהלען זענען שוין פארגעקומען, און ווי זיי זאלען נישט זיין אויסגעפאלען איז דאך נישט קיין ספק אז ס'זענען געוועהלט געווארען גענוג מענשען מיט פערשידענע דעות און אנשויאונגען, בלייבט נאר איבער זיך צו ווינשען אז זיי זאלען זיך בעמיהען ווי ווייט מעגליך מותר צו זיין אויף זייערע פארטייאישע אדער אונפארטייאישע פרינציפען, צו האבען פאר די אויגען נאר די טובה פון דער היגער יודישער בעפעלקערונג און צו וועלען אז די קהלה זאל זיין דאס וואס זי דארף און מוז זיין.

מיר מוזען אבער אומבעדינג געדענקען אז די וואהלען האבען זיך אייגענטליך נאכנישט געענדיגט, די אמת'ע וואהלען דארפען ערשט פארקומען און דאס זענען די וואהלען אין דער פערוואלטונג, וועלכע איז דער פאקטישער אויספיהר-ארגאן, דער פאקטישער לייטער פון דער טשענסטאכאווער קהלה.

נאר וועגען די דאזיגע וואהלען — א צווייט מאל.

י. פ.

פון דער וואך.

שפאניען.

אין דער יודישער וועלט ווערט נאך אלס גערעדט מיט דער גרעסטער פעראינטערעסירונג וועגען דעם וואס די שפאנישע רעגירונג האט איצט, נאך 300 יאהר, אפיציעל אבגעשאפט דעם פערבאט אז יודען זאלען מעגען אפען און פריי וואוינען אין דעם דאזיגען לאנד, זינט דעם, אין דער יודישער געשיכטע טרויריג-בעריהמטען, גירוש שפאניען.

אייגענטליך ערלויבט די שפאנישע רעגירונג שוין זינט א לענגערע צייט די יודען זיך דארט צו בעזעצען, די רעגירונג האט איינגעזעהן אז די יודען זענען געווען א ברכה פאר'ן לאנד, און זינט זי האט די יודען ארויסגעטריבען איז דאס לאנד געגאנגען מטה מטה, אבער אלס איז דער פערבאט געגען יודען, אפיציעל נישט געווען בעזייטיגט, ערשט איצט ווען אין לאנד איז פארגעקומען די גרויסע פאליטישע איבערקעהרעניש אז מען האט דעם קעניג פערטריבען פון לאנד, און ערקלערט א רעפובליק, האט מען אויך די יודען צוריקגעגעבען זייער כבוד, און אבגעווישט פון שפאניען דעם שרעקליכען שאנד-פלעק. עס ווערט איצט ערלויבט די מאראנען (געטויפטע יודען) אפיציעל צוריקצוקעהרען צום יודענטום, און צו שאפען יודישע געמיינדעס, יודען וועלען קענען פריי ענטוויקלען זייערע נאציאנאלע און רעליגיעזע ערייגנישען, און דאס האט ארויסגערופען א פערשטענדליכע פרייד צווישען גאנצען יודישען פאלק.

ארץ-ישראל.

די קלאגען וואס קורסירען שוין א לענגערע צייט אז דער הויך-קאמיסאר סער טשענסעלאר זאל אוועקגעהן אין דימיסיע טהוען זיך איצט בעשטעטיגען, עס ווערט אין דער ענגלישער פרעסע מיטגעטיילט אז אין יוני מאנאט ענדיגט זיך די אמטירונג-קאדענץ פון הויך-קאמיסאר, און פון דאן זאל ער מעהר דעם דאזיגען אמט נישט פערנעמען, מען רעדט, אויך וועגען דעם אז דער בעוואוסטער ציון-פריינד קאלאנעל וועדזשוואוד זאל בעשטימט ווערען אלס נאכפאלגער פון הויך-קאמיסאר.

עס האבען זיך אויך פערשטארקט די קלאנגען אז דער פערפאסער פון טרויריגען ווייס-בוך לארד פאספילד זאל דימיסיאנירען פון זיין אמט אלס קאלאניען-מיניסטער אין ענגלישען פארלאמענט, עס ווערען שוין זאגאר אנגעוויזען איינציגע פערזענליכקייטען אלס זיינע נאכפאלגער.

דער אמאליגער פוילישער איינוואוינער וועלכער וואוינט שוין א רייהע יאהרען אין ארץ-ישראל און האט דארט געגרינדעט די בעוואוסטע קאלאניע „מגדיאל" ה' שמואל זשוכאוויצקי איז געקומען קיין פוילען מיט דער אויפגאבע אריינצוציהען דעם יודישען מיטעלשטאנד פון פוילען אין דער אויפבוי-ארבייט פון א"י, אויף א פרעסע-קאנפערענץ וואס איז לכבוד איהם איינגעארדענט געווארען, האט דער גאסט געגעבען א אויספיהרליכען בעריכט פון וועלכען עס איז צו זעהען אז די מעגליכקייט פון א קאלאניזאציע פונ'ם מיטעלשטאנד אין א"י איז איצט א גלענצענדע.

צוליעב דער קריטישער עקאנאמישער לאגע אין אמעריקא ווילען אסך אמעריקאנער יודען זיך בעזעצען אין ארץ-ישראל, עס מעלדען זיך אין דער דארטיגער ציוניסטישער ארגאניזאציע יודען וועלכע האבען אין זייער פערמעגענס פון 5 ביז 50 טויז. דאלאר פאר וועלכע די ציוניסטישע ארגאניזאציע פערשאפט די נויטיגע וויזעס.

וועגען דער אלגעמיין פאליטישער לאגע אין ארץ-ישראל קומען לעצטענס נישט אן קיין נעהנטערע ידיעות, די אונטערהאנדלונגען צווישען דער יודישער אגענץ מיט דער ענגלישער רעגירונג זענען ווי בעוואוסט, צייטווייליג אבגעשטעלט געווארען און ס'איז נישט בעוואוסט ווען זיי וועלען ווידער בעגייט ווערען, יעדענפאלס וועלען געוויס די אונטערהאנדלונגען שוין נישט בעגייט ווערען פאר'ן ציוניסטישען קאנגרעס וועלכער קומט פאר אין יוני אין באזעל, און צו וועלכען אלע ציוניסטישע גרופירונגען גרייטען זיך מיט דער גרעסטער ענערגיע.

מעקסיקא.

אין דעם לאנד, וואו יודען האבען שטענדיג געלעבט רוהיג און פרידליך זענען, ווי בעוואוסט לעצטענ'ס פארגעקומען שרעקליכע אנטיסעמיטישע טהאטען געוואנדען געגען די יודישע סוחרים און הענדלער וועלכע ווערען בעדראהט מיט רואין. די יודען אין דעם דאזיגען לאנד פערנעמען זיך מעהרסטענ'ס מיט קליין-האנדעל און די פעראָרדנונג אז יודען ווערען בעזייטיגט פון די האנדעלס-האלעס בעדייט פאר זיי א פארמעלען אונטערגאנג.

דער פוילישער קאנסולאט נעמט אן א שארפע אינטערווענץ ביי דער מעקסיקאנישער רעגירונג וועגען אבשאפען דאס דאזיגע געזעץ, און עס ווערט פראיעקטירט אז א דעלעגאציע פון אמעריקאנער יודען זאל צוליעב דעם פאהרען קיין מעקסיקא.

קהלה-וואהלען.

נעכטען דעם 20 מאי זענען כמעט אין אלע יודישע קהלות אין פוילען (אויסער ווארשא, לאדז און עטליכע שטעדט) פארגעקומען וואהלען צו די קהלות.

דער וואהל-קאמף איז דאס מאל זעהר א שארפער, איבערהויפט איז דער קאמף קאנצענטרירט געגען דער „אגודה" וועלכע האט ארויסגערופען געגען זיך כמעט אלע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג צוליעב דעם בעוואוסטען פאראגראף 20 — אין די קלענסטע יודישע קהלות זענען אריינגעטראגען געווארען צו עטליכע צעהנדליג קאנדידאטען ליסטעס, און יעדע ריכטונג נוצט אויס צום וואהל-קאמף אלע עהרליכע און נישט עהרליכע מיטלען, כדי צו געווינען דעם וועהלער אויף זייער זייט.

שוין לאנג איז צווישען די יודען נישט געווען אזא שרעקליכע צושפליטערונג ווי דאס מאל, און ס'איז זעהר אינטערעסאנט דער רעזולטאט פון די וואהלען וועלכער ווערט דאריבער ערווארט מיט דער גרעסטער שפאנונג.

זענען נערוועץ און קאפשמערצען היילבאר?

אויך פאר רעוומאטיקער זעהר אינטערעסאנט!

מיר געבען דא איבער דעם תוכן פונ'ם בריף פון ה' ב. בראטקאווסקי, לעמבערג, זשענסנא פאלסקא: זייט א לענגערע צייט האב איך געליטען אונערטרעגליכע קאפשמערצען, וועלכע די דאקטוירים האבען בעצייכענט אלס א כראנישען מיגרען. איך האב א סך מיטלען בענוצט, אבער ליידער אהן א דויערענדען ערפאלג. אין די צייטונגען האב איך געלעזען וועגען די היילענדע ווירקונג פון טאגאל און ענדליך אויך דאס מיטעל געפרובט. נאכ'ן איינגענעמען פון טאגאל זענען באמת די לעסטיגע קאפ-שמערצען פערשוואונדען און שוין זייט 3 חדשים פיהל איך מיך פולקאם געזונד. צאהליכע ערפאהרונגען האבען געמאכט א סך טויזענדער ליידענדע, וועלכע האבען בענוצט טאגאל-טאבלעטען ביי רעוומאטיזם, גיכט, רייסען אין די געלענקען, ערקעלטונגען, נערוועץ און קאפשמערצען, ווי אויך ביי עהנליכע קראנקהייטען. ווען אנדערע מיטלען האבען פערפיהרט, האט טאגאל אפילו אין פערעלטערטע פאלען, אפט איבערראשענד גוטע ערפאלגען ערצילט. טאגאל שטילט נישט נור תיכף די שמערצען, נור איז אויך עוקר מן השורש די קראנקהייטען אויף א נאטירליכען אופן און איז אונשעדליך פאר'ן הארץ, מאגען און אנדערע ארגאנען. איבער 6 טויזענד דאקטוירים-אטעסטאטען. פרובט דעריבער נאך היינט אליין אויס אבער פערלאנגט אין אייער אייגענעם אינטערעס נור טאגאל—ס'איז נישט פערהאנען גאר קיין בעסערס. צו בעקומען אין אלע אפטייקען.

אנ'אמת פערגניגען

איז טראגען שיכווארג מיט גומע-אבצאסען **בערסאן**. זיי זענען אמלענגסטען דויערהאפטיג, דריי מאל פעסטער און ביליגער פון לעדער, זיי פערהיטען פון מידקייט מעהר פאדערען קען מען נאטירליך נישט פון א גומענעם אבצאס, אלזא, נאר **בערסאן**.

(5

די פערפאלגטע.

ראמאן פון יודישען לעבען אין איטאליע, אין 19-טען יאהר-הונדערט.

פריי פון העבּרעאיש דורך **י. געלזאהן.**

(פארטזעצונג)

די גאנצע צייט וואס דער באראן האט גערעדט מיט'ן שדכן איז ראזא געזעסען אין איהר צימער מיט דער גרעסטער אונגעדולד, און ווי נאר זי האט געהערט אז דער שדכן איז אוועק איז זי שנעל אריין צום פאטער, וועלענדיג זיך דערוויסען וואס ער האט איהם געענטפערט.

דו האסט רעכט מיין טאכטער — האט דער באראן צו איהר געזאגט — איך האב די מענשען אזוי ווייט נישט געקענט, דאס זענען פשוט ווילדע מענשען פון מיטעלאלטער.

און איך האב די געלעגענהייט זיי קענען צו לערנען ביי מיין פריינדין הענריעטא אין הויז — האט ראזא געענטפערט — איך דאנק דיר ליעבער פאטער וואס דו ביזט געקומען צו דער זעלבער איבערצייגונג וואס איך.

דער באראן האט שווער אבגעזיפצט, און קוים ארויסגעזאגט די ווערטער: אדער אונזער לאגע...

ביידע אזוי דער פאטער ווי די טאכטער האבען געמיינט אז מיט'ן אבפערטיגען דעם שדכן זענען זיי שוין פריי פון דער זאך, זיי האבען נישט געוואוסט אז עס וועט זיי נאך אויסקומען פיעל צרות צו ליידען פון אט די מענשען.

4.

אין אווענד איז באראן אדעלבערג אוועק צום הויפט-ריכטער אין דער וואוינונג.

דאס איז געווען א יונגערמאן פון 30 יאהר, א זעהר שעהנער און סימפאטישער זעהר עלעגאנט געקליידט, ער איז געזעסען אין זיין הערליכען קאבינעט, און ווען דער באראן איז אריינגעקומען האט ער זיך אויפגעשטעלט פאר איהם, און איהם צוגעבעטען צום שרייב-טיש.

דו ביזט באראן אדעלבערג, א פראנצויזישער מאיאר? — האט געפרעגט דער ריכטער.

דאס בין איך.

ווי לאנג וואוינסטו שוין אין מאילאנד?

10 יאהר.

ביזטו אהערגעקומען אין יאהר 51 ווען נאפאלעאן האט איבערנומען דעם פראנצויזישען טראהן?

אזוי איז דאס.

און נאפאלעאן ווייסט וואו דו געפונסט זיך איצט? — האט דער ריכטער ווייטער געפרעגט.

דער באראן האט זיך דערשראקען און געזאגט: וועגען וואס פרעגסטו דאס מיין הער, צי מיינסטו אז איך געהער צו די רעוואלוציאנערען וועלכע ווערען פערפאלגט דורך נאפאלעאנען?

אבער וואס האסטו זיך דערשראקען? — האט דער ריכטער געזאגט — דו ביזט דאך נישט אין פראנקרייך און דא ביי אונז קען זיך נאפאלעאן גארנישט טהון בעזונדער, געהט מיר נישט דאס צו וויסען, איך וויל גלאט וויסען פארוואס דו האסט פערלאזט פראנקרייך?

נישט אלס רעוואלוציאנער בין איך אוועק פון פראנקרייך, נאר צוליעב דעם וואס איך האב דאס לאנד זעהר ליעב געהאט האב איך נישט געקענט דארט פערבלייבען נאכדעם ווי נאפאלעאן האט איבערנומען דעם מלוכה-רודער.

ביזט אהערגעקומען מיט דיין גאנצער פאמיליע?

מיין זוהן איז פערבליבען אין פראנקרייך.

ווי איז זיין נאמען?

לודוויק.

דיין זוהן קען איך. מיר זענען זאגאר געווען בעפריינדעט — האט דער הויפט-ריכטער געזאגט.

וואס? דו ביזט אויך פון פראנקרייך?

יא, און אויך איך בין אוועק פון דארט אין דער נאכט ווען נאפאלעאן האט צוגעגרייט א בלוט-באד פאר אלע בעסטע זוהן פון לאנד.

און ווי איז דיין ווערטפולער נאמען?

מיין נאמען איז עמיל, דא רופט מען מיך עמנואל, און איך בין א זוהן פון גראף פון מאראניען, מיט דיין זוהן האב איך צוזאמען געענדיגט די אפיצירען-שולע אין פאריז.

אה, דאס ביזטו א זוהן פון מיין געשעצטען פריינד, דעם גראף פון מאראניען? — און וואס מאכט דיין פאטער?

דאס ווייס איך אליין נישט אויף קלאר — האט דער ריכטער געענטפערט און דאביי האט ער זיך אויפגעשטעלט, ער איז צוגעגאנגען צו א שאנק וועלכע ער האט אויפגעשלאסען און פון דארט ארויסגענומען א בריעף און דערלאנגט דעם באראן.

ווי נאר דער באראן האט די האנדשריפט אויפ'ן בריעף בעמערקט איז ער שטארק בלאס געווארען און דער ריכטער האט איהם געפרעגט:

פארוואס האסטו אזוי אויפגעציטערט?

ווייל איך דערקען אז דאס איז די האנדשריפט פון מיין זוהן.

דו האסט נישט וואס צו שרעקען — האט דער ריכטער געזאגט — דיין זוהן איז געזונד, און דו קענסט דעם בריעף לעזען וועסטו אלעס וויסען.

מיט ציטערדיגע הענד האט דער באראן געעפענט דעם בריעף און געלעזען פאלגענדעס:

זעהר געעהרטער הער!

צו מיין גרויסער פרייד בין איך ערפאהרען אז ס'האט דיר געלונגען צו פערלאזען דאס בלוטיגע לאנד פראנקרייך, און דו געפונסט זיך אין דעם געבענשטען לאנד איטאליען. איך האב צום בעדויערען געמוזט פערבלייבען אין דעם לאנד וואו רויב און מארד הערשען איבעראל און דער, וואס האלט נישט מיט די דאזיגע ווילדע מעשים ווערט שטרענג בעשטראפט. אבער גאט אין הימעל איז מיין עדות אז איך וואלט קיין מיגוט אין דעם לאנד נישט פערבליבען, ווען נישט די זארג, וואס איך טראג פאר מיינע עלטערן און פאר מיין איינציגע בילד-שעהנע און איידעלע שוועסטער. איר ווייס אז שלעכטע מענשען ווילען מיין פאטער טהון שלעכטס אז מען וויל איהם אריינציהען אין א שרעקליכער נעץ און זיין לעבען שטעלען אין געפאהר. דאריבער מוז איך שטעהן אויף דער וואך, איך פערנעהם דא א הויכען אמט, כדי צו קענען וויסען, וואס מען טראכט וועגען מיין פאמיליע און זיי צו קענען בעצייטענס אבראטעווען.

איצט בין איך ערפאהרען, אז די איצטיגע מאכט האט ארויסגעשיקט געהיימע שפיאנען נאך מאילאנד, אז זיי זאלען נאכשפיאנירען מיין פאטער, ווייל ער איז א רעפובליקאנער. איך ווענד זיך דאריבער צו דיר, גרויסער הער און פריינד, אז דו זאלסט זיך דערבארימען איבער דער דאזיגער אומגליקליכער פאמיליע און זיי אבהיטען, אז עס זאל זיי קיין שלעכטס נישט פאסירען.

איך ווייס, אז דו פערנעהמסט א הויכען אמט אין מאילאנד און וועסט קענען בעשיצען די דאזיגע אונשולדיגע שוצלאזע מענשען.

דיין קנעכט און פריינד
לודוויק אדעלבערג.

דער באראן האט געענדיגט דאס לעזען דעם בריעף און איז געבליבען זיצען ווי פערשטיינערט.

(פארטז. קומט).

איך בעשולדיג!

(אַ אָפענער בריעף צו די מיטגלידער פון ציוניסטישען צ. ק. אין פוילען)

אַ ציוניסטישע פאַרלעזונג איז מיט עטליכע טעג צוריק אויפגעריסען געוואָרען אין ווארשאַ. ד אָ ס מ אָ ל, ווי דער „היינט" שרייבט, דורך אַ גרופּע רעוויזיאָניסטישער יוגענד. איך בין גאַנץ ווייט פון בערעכטיגען דעם דאָזיגען טהאָט הגם די ווערטער. מיט וועלכע ס'האט זיך בענוצט דעפּ. גרינבוים אין זיין פאַריזער פאָרטראַג האָבען געקענט דערפיהרען דערצו.

איך האָב אונטערגעשטראָכען ד אָ ס מ אָ ל, מחמת ס'איז נישט ריכטיג, אַז דאָס איז דער ערשטער פאַל, ווי אַ ציוניסטישער מיטינג זאָל דורך אייגענע חברים אויפגעריסען ווערען. מיט 2 יאָהר צוריק איז דאָס געוועזען: אין איינעם פון די גרעסטע ווארשאווער זאַלען איז דורכ'ן דעמאָלסדיגען ציוניסטישען צ. ק. איינגעאָרדענט געוואָרען אַן ארץ - ישראל אַקאַדעמיע מיט דער בעטייליגונג פון די ה"ה: פּרעזעס לעאָן לעוויטע, ד"ר י. גאָטליב, ד"ר הינדעס, רעד. י. העפּטמאַן און נייגער. אויף יענער אקאדעמיע האט אויך געזאָלט אַרויסטרעטען דער פערשטאָרבענער ד"ר לעאָן רייך.

צו דער זעלבער שעה איז דורכ'ן „על המשמר" איינגעאָרדענט געוואָרען אַ פאַרלעזונג פון דעפּ. גרינבוים. די „על-המשמר'ניקעס" זענען אוועק צו דער אַקאַדעמיע, אויף וועלכער ס'האָט געזאָלט רעדען דעפּ. רייך, זיי זענען געוועזען פערזעהן מיט פייפעלעך. סה'אָבען נישט געהאָלפען די בקשות פון פּרעזעס לעוויטע, און ווען ד"ר רייך האט אָנגעהויבען זיין רעדע, האָבען די „על-המשמר'ניקעס אָנגעהויבען פייפען, טופען און שרייען: „נידער מיט דעם פעררעטער", „איהר וועט נישט רעדען" א. א. וו. אַזוי אַז די אַקאַדעמיע איז ביי אַ גרויסער אויפרעגונג און געשלעג אויפגעריסען געוואָרען.

גראָד ווייס איך דורך וועמען און ביי וועלכע בעדינגונגען דאָס אַלץ איז אָרגאַניזירט געוואָרען און דעריבער פרעג איך: וואו האָבען זיך דאַמאלס געפונען די אויפריכטיגע ציוניסטען רעד. א. גאָלדבערג, דר. קלומעל, דר. דודזאָן און דר. שיפּער? פאַרוואָס האָט מען דאַמאלס נישט געהערט זייערע פּראָטעסט-שטימען?

אדרבא, זאָגט מיר, צי האָט מען אַ ארץ-ישראל אַקאַדעמיע מיט דער בעטייליגונג פון דר. רייך יאָ געמעגט אויפרייסען? צי האַלט איהר, אַז „פרתו של הרב מותרת"?

איך וויל דערמיט, ווי געזאָגט, נישט בערעכטיגען דעם לעצטען פאַל, אָבער ס'איז כדאי, אַז איהר זאָלט זיך פערטראַכטען ווער ט'האָט טאַקי דאָס ערשטע מאָהל צוגעפיהרט דערצו... איהר צוזאַמען מיט דעפּ. גרינבוים האָבען דאַמאלס געשוויגען און דורך דעם דערפיהרט צו דעם דאָזיגען מצב אין דעם ציוניסטישען לעבען, דעריבער האָב איך דעם מוט אייך צו זאָגען:

איך בעשולדיג!

יוסף קלאַרמאַן (סאָסנאָוויץ)

פערטרויאונגס-מאַן פון ציוג. צ. ק.

לאַ תרצח.

(שבועות-מעשה פון די מלחמה-יאָהרען).

אין יאָהר 1915 האט דאָס פּאַסירט.

דאָס שטעדטיל מ. אויף די קרעסען איז מיט עטליכע וואָכען פריהער צוריק פערנומען געוואָרען דורך די רוסען, וועלכע ס'האט געלונגען צו פערטרייבען די דייטשען וואָס זענען אין שטעדטיל שוין געוועזען העכער אַ האַלב יאָהר, און דאָס אריינקומען פון די רוסען האט פאַר די יודישע איינוואוינער פון מ. געברענגט אַ גרויס אומגליק.

אין מ. האט געוואוינט אַ משומד פון וועלכען די יודען האבען שוין פון יאָהרען לאַנג געהאט אויסצושטעהן גרויסע צרות, און בעת דער מלחמה אין דער אומרוהיגער צייט האט ער געהאט נאָך מעהר פּלאַץ די יודען צו פייניגען און אויף זיי אויסצוטראַכטען די שרעקליכסטע בלבולים.

מען האט אין שטעדטיל דערצעהלט אַז ער איז אַמאָל געווען אַ גוטער יוד, א בן-תורה, נאָר איינמאָל האט ער זיך פערליבט אין אַ קריסטין, זיך געשמד'ט און מיט איהר חתונה געהאט. די יודען פון שטעדטיל האָבען איהם אָנגעטהון צרות, די קינדער פלעגען איהם נאָכלויפען אין די גאַסען נאָכשרייענדיג: משומד, און אַנדערע זידעל - ווערטער, דאָס האט נאָכמעהר אַרויסגערופען זיין כעס און ער האט געשוואוירען זיך נוקם צו זיין אין אַלע יודען פון מ.

ווען די רוסען זענען נאָר אריין אין שטעדטיל איז דער משומד אוועק צום קאָמענדאַנט און געמסר'ט אַז די יודען האָבען זיך געחבר'ט מיט די דייטשען און זיי איבערגעבען אַלע סודות, און נאָך איצט נאָכדעם ווי די דייטשען זענען אוועק שטעהען די יודען מיט זיי אין אַ קאָנטאַקט, און געבען זיי איבער אַלעס וואָס דאָ קומט פאָר.

דער קאָמענדאַנט האט אויף די יודען ארויפגעלעגט אַ גרויסע קאָנטריבוציע וועלכע זיי האָבען געמוזט בעצאָהלען, אָבער דער משומד האט זיך מיט דעם נישט בערוהיגט. ער האט געמסר'ט פאַר'ן קאָמענדאַנט אַז ער אַליין האט געזעהן ווי דער רב מיט די דאָזאָרעס פון שטעדטיל האָבען בעקומען אַ געהיימע ידיעה פון די דייטשען וואָס האָבען זיך געפונען נישט ווייט פון מ. און דאָס האט געווירקט אַז דער קאָמענדאַנט וועלכער איז אַליין אויך געוועזען אַ גרויסער רשע האט ארעסטירט דעם רב און דריי דאָזאָרעס, וועלכע עס האט געדראָהט טויט-שטראָף.

עטליכע טעג פאַר שבועות זענען זיי אַרעסטירט געוואָרען, און דער קאָמענדאַנט האט בעקאַנט געמאַכט אַז שבועות וועלען די יודען אויפגעהאָנגען ווערען אין מיטען מאַרק.

דאָס גאַנצע יודישע שטעדטיל איז געווען איינגעהילט אין שרעקליכען טרויער. מען האט זיך נישט צוגעגרייט אויף דעם יום-טוב, ס'איז ביי זיי געווען ערגער ווי תשעה באב, וויסענדיג אַז דעם רב און די בעסטע מענשען פון שטעדטיל דראָהט טויט-שטראָף.

אין שטעדטיל האָט געוואוינט אַ אַלטער יוד, אַ פּראָסטער בעל - מלאכה, אויף וועלכען מען האָט געזאָגט אַז ער איז אַ נסתר, איינער פון די ל"ו צדיקים, דאָס גאַנצע שטעדטיל האט זיך צו איהם געוואַנדען אַז ער זאָל זיך דערבאַרמען און בעטען גאָט פאַר די אומגליקליכע, אָבער ער האט ווי שטענדיג בתמימות געענטפערט: ווער בין איך און וואָס בין איך אַז כ'זאָל קענען עפּיס טהון, און די יודען האָבען זיך געפונען אין דער גרעסטער פערצווייפלונג.

דעם ערשטען טאָג שבועות זענען די יודען פון מ. אויפגעשטאַנען גאַנץ פריה און אַלע אנשים נשים וטף זענען אוועק אין דער שוהל אַריין דאוונען בהשכמה, ווייל געגען מיטאָג האט געזאָלט פאָרקומען די שרעקליכע עקזעקוציע.

דאָס דאַוונען איז געווען אַזוי ווי יום-כיפור, די שוהל איז געווען פול געפּאַקט, און די יללות און געשרייען זענען געגאַנגען ביז צום הימעל, אַזוי האט מען אָבגעדאַווענט שחרית און מען האט ארויסגענומען דאָס ספר-תורה צו לייענען די עשרת - הדברות וואָס מען לייענט אין שבועות.

ווען מען האט אַרויסגענומען דאָס ספר איז אין שוהל געוואָרען א שרעקליכער טומעל, אַלע זענען טויט-בלאַס געוואָרען זעהענדיג ווי אין שוהל איז אַריינגעקומען דער קאָמענדאַנט אין דער בעגלייטונג פון משומד.

זיי האָבען נישט געוואוסט וואָס צו טהון, אָבער דאָ איז אַרויף אויף דער בימה דער פּראָסטער בעל-מלאָכה, און האט אויסגערופען:

בערוהיגט אייך ברידער און שוועסטער, לאָמיר לייענען אין דער תורה.

זיינע ווערטער האָבען ווי אַ צויבער געווירקט אויף אַלע מתפּללים, אין שוהל איז געווען טויט-שטיל און עס האָבען זיך בלויז געהערט די ווערטער פון בעל-קורא.

ווען מען האט אָנגעהויבען לייענען די עשרת-הדברות און צוגעקומען צו די ווערטער: לאַ תרצח, האט דער יוד געגעבען א קלאַפּ אין שלחן און אויסגעשריגען:

רבונו של עולם! איך וועל ווייטער נישט לאָזען לייענען, אין דיין הייליגער תורה שטעהט געשריבען די הייליגע ווערטער לאַ תרצח, די ווערטער זענען הייליג פאַר אַלע מענשען נישט דוקא פאַר יודען, און ווי אַזוי קענסטו צולאָזען צו אַזאַ שרעקליכע רציחה אַז עטליכע פון דיינע בעסטע זוהן זאָלען היינט דערמאָרדעט ווערען.

דער גאַנצער עולם איז געבליבען שטעהן ווי פערשטיינערט, אַלע האָבען געקוקט צום אָרט וואו ס'זענען געשטאַנען דער משומד מיט'ן קאָמענדאַנט, וואַרטענדיג אַז ס'זאָל געשעהן אַ נס, און פּלוצים איז טאַקי געשעהן עפּיס אויסטערלישעס.

דער משומד האט זיך אַנידערגעוואָרפען אויף דער ערד און אָנגעהויבען שטאַרק צו וויינען, דער קאָמענדאַנט איז ערשטוינט געוואָרען, און דער משומד האט אין שרעקליכען יאָמער געשריגען:

עס איז ליגענד, איך האָב א בילבול אויסגעטראַכט, די יודען זענען אומשולדיג, בעשטראָפט מיך ה' קאָמענדאַנט, איך האָב אייך גענאַרט, און האָב פערדינט די שטרענגסטע שראָף.

די אַרעסטירטע יודען מיט'ן רב זענען באַלד בעפרייט געוואָרען, דעם משומד האט מען פערשיקט, און די יודען פון מ. האָבען איהם מעהר נישט געזעהן.

אלישר.

אומגעקומען אויף קידוש-השם ערב שבועות.

היסטאָרישע נאָטיץ, פון ישכר שוואַרץ.

העכער מיט צוויי הונדערט יאָהר צוריק אין יאָהר תפ"ח, איז שבועות אויך אויסגעפאַלען פרייטאג און שבת, דער דאַמאָלסדיגער ערב שבועות האט זיך טרויריג-בעריהמט געמאַכט צווישען דער יודישער בעפעלקערונג, בעזונדערס פון דער שטאָדט לעמבערג, וואו צוויי דעמאָלסדיגע גרויסע גאונים זענען אויף אַ שוידערליכען אופן אומגעקומען אויף קידוש-השם.

דער פּנקס פון דער שטאָדט לעמבערג דערצעהלט וועגען דער טרויריגער פּאַסירונג פאָלגענדעס:

אין יאָהר 1728 האט זיך אין די לעמבערגער גאַסען אַרומגעדרעהט א יוד אַ בעטלער, געגאַנגען איבער די הייזער און געבעטען נדבות, כדי צו דערוועקען צו זיך וואָס מעהר רחמנות האט דער בעטלער דערצעהלט, אַז ער איז געשמד'ט, נאָר ער האט חרטה אויף זיין טהאָט און וויל ווערען צוריק אַ יוד. אין די דאַמאָלסדיגע צייטען האָט אַזאַ ערקלערונג געשמעקט מיט סכנות נפשות נישט פאַר דעם, וועלכער האט געוואָלט צוריק איבערגעהן צום יודענטום, נאָר אויך פאַר אַלע די, וועלכע וואָלטען זיך מיט אַזאַ ענין אינטערעסירט אָדער צו דעם מיטגעהאָלפען. צוליעב דער דאָזיגער סיבה האָבען די לעמבערגער יודען נישט געוואָלט וויסען פון די פערשידענע מעשיות, וועלכע ס'האט דערצעהלט דער בעטלער.

פון דעם דאָזיגען בעטלער האט זיך אינגיכען אָבער דערוואוסט דער בישאָף פון דער שטאָדט לעמבערג, האָט געהייסען אַרעסטירען דעם בעטלער-משומד, וועלכער האט געוואָלט צוריק איבערגעהן צום יודענטום און איהם איינגעזעצט אין תפיסה.

דער בעטלער האט געזעהן, אַז עס איז שלעכט, אַז ער קען דאָ שלעכט אָבשניידען, האט ער איבערגעדרעהט דעם פעלץ און ערקלערט, אַז ער האט אַפילו נישט געטראַכט וועגען צוריק איבערגעהן צום יודענטום, נאָר ווען ער איז געקומען אין בעריהרונג מיט יודען, האָבען זיי איהם אָנגעהויבען צוצורעדען, אַז ער זאָל צוריק ווערען אַ יוד.

דער בישאָף האט בעפוילען אָנצוהויבען אַנ'אויספאָרשונג וועגען דעם ענין, דער משומד האט אָבער ערקלערט, אַז ער קען נישט די יודען, וועלכע האָבען צוגערעדט זיך מגייר צו זיין ביים נאָמען, אָבער ווען מ'וועט זיי איהם ווייזען וועט ער זיי זיכער דערקענען. דער בישאָף האט געהייסען צוזאַמענרופען די אָנגעזעהענסטע יודישע בעלי בתים פון שטאָדט, צווישען וועלכע ס'האָבען זיך אויך געפונען די רבנים ר' חיים און ר' יהושע — און ביידע זיהן פון דעם גרויסען גביר און בעל-צדקה ר' יצחק הלוי רייצעס. דער משומד איז אַדורכגעגאַנגען דורך דער לאַנגער שורה אָבער האט זיך נישט דעצידירט אָנצווייזען אויף אימיצען.

דאַן האָבען זיך די דערמאָהנטע רבנים געווענדעט צום בישאָף און אויסגעדריקט זייער פּערוואונדערונג צוליעב דעם, וואָס דער בישאָף גלויבט דעם משומד אין זיין בלבול אויף אונשולדיגע יודען.

די דאָזיגע ווענדונג פון די רבנים צום בישאָף האט שטאַרק דערצערנט דעם משומד און ער האָט מיט אַ חוצפה'דיגען טאָן זיך אָנגערופען צום משומד.

— איצט דערקען איך די צוויי יודען, וועלכע האָבען מיך צוגערעדט צו ווערען אַ יוד. דאָס זענען טאַקי די צוויי רבנים, וואָס שטעהען פאַר אייך, ה' בישאָף!

דער בישאָף האט מעהר נישט נאָכגעפרעגט, האָט געלאָזט אַרעסטירען די רבנים און מיט פערשידענע אינקוויזיציע-מיטלען געצוואונגען די אונשולדיגע רבנים זיך מודה צו זיין אין זייער גרויסען חטא.

פערציג טאָג האט מען די רבנים געפייניגט מיט אונמענשליכע יסורים, די מורא'דיגסטע טאָרטורען האָט מען אָנגעווענדעט. די רבנים האָבען אָבער נישט געהאָט אין וואָס זיך מודה צו זיין און האָבען מיט שטילער תפילה פערליב גענומען די אונמענשליכע ליידען. די משרתים פון בישאָף האָבען דאַן פאָרגעלעגט די רבנים, אַז זיי זאָלען זיך שמד'ען, וועלען זיי אינגאַנצען בעפרייט ווערען, דאָס האט פערשטענדליך אויך נישט געהאָלפען און דעמאָלסט האָט מען די רבנים אָנגעבונדען ביי ווידלען פון פערד און די פערד געיאָגט איבער די גאַסען פון דער שטאָדט. צווישען דער יודישער בעפעלקערונג איז געוואָרען תשעה-באב, קיין שום אינטערווענצען האָבען נישט געהאָלפען, די רבנים זענען ווייטער נישט איינגעגאַנגען אויפ'ן פאָרשלאַג פון בישאָף.

דאַן איז געקומען דאָס שרעקליכסטע: דאָנערשטאָג ערב שבועות האט מען די צוויי ברידער—יודישער רבנים—רייצעס צושניטען לעבעדיגערהייט און דערנאָך די שטיקער פערברענט. די יודישע בעפעלקערונג האט שפּעטער צוזאַמענגענומען די אַש, וואָס איז געבליבען פון די פערברענטע קערפערס און עס בעגראָבען צווישען די רבנים און גאוני הדור אין לעמבערג. אויפ'ן קבר איז געשטעלט געוואָרען אַ מצבה אויף וועלכער עס איז אָנגעשריבען די גאַנצע געשיכטע. אין פּנקס הקהל איז פערהאַן אַ בעזונדערע הזכרה פאַר די נשמות פון די צוויי קרבנות אויף קידוש-השם

ברוך משנה עתים.

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

נשא את ראש.

צעהל אָב די קעפּ, וואָס זענען צובראָכען און צוהאַקט געוואָרען דורך די געגנער בעת די קהלה-וואַהלען.

מאַך אַ חשבון וויפיעל שווערע טויזענדער גילדען יודען האָבען אויסגעגעבען, כדי צו פיהרען די וואַהל-אַגיטאַציע. מאַך אַ סטאַטיסטיק פון די פערשידענע וואַהל-אויפרופען און שמוציגע בלעטלעך וואָס איין פּאַרטיי האָט אַרויסגעלאָזט אויף דער צווייטער.

צעהל, רעכען און מאַך דעם לעצטען סך-הכל, וועסטו זעהען, אַז דער גאַנצער עסק האט זיך נישט געלוינט.

נשא את ראש.

איצט צעהל אָב די ראשים, די פאַרשטעהער פון די פּאַרטייען און גרופּען, ווי אַזוי זיי מאַכען א אונשולדיג פנים'ל אַז זיי ווייסען פון גאַרנישט צו זאָגען, אַז דאָס זידלען און גאַל-שפּייעניש טהוען נאָר זייערע חברים און זיי האָבען „נישט קיין אַהנונג" וועגען דעם—גלויב זיי נישט.

זיי, די דאָזיגע ראשים, זענען פעראַנטוואָרטליך פאַר די געמיינדהייטען און עס וועט בעשטימט קומען אַ טאָג, ווען דאָס אַלץ וועט זיך אין זיי נוקם זיין.

נשא, צעהל די שטימען, וואָס דו האָסט דערהאַלטען נעכטען פון די נאַאיווע וועהלער, וואָס האָבען דיר געגעבען די נומערלעך צוליעב די זיסע הבטחות, וואָס דו האָסט זיי צוגעזאָגט. צעהל און פרעה זיך, אַז די מענשהייט האָט דיר „אַנפערטרויט" זייערע שטימען. און ענדליך נשא די דאָזיגע האָס און שנאה, וואָס איז געזייהט געוואָרען אין משך פון דער וואַהל-„אַגיטאַציע" וועט בעשטימט ברענגען „פּרוכטען", זיי וועלען די מעהר אַנשטענדיגע יודען (אויב אַזעלכע זענען נאָך פערהאַן) אָבשטויסען פון געזעלשאַפטליכען לעבען און די ראשים וועלען זיין אָט די דאָזיגע הפקר-יונגען און שאַנטאַזשיסטען.

נשא, צעהל, רעכען און דו ווסט האָבען אַ טרויעריגען סך-הכל.

די לעצטע שלאַכט.

וואָס נעהנטער עס האָט אָנגערוקט דער טאָג פון יום-הדין, פון די וואַהלען אַלץ הייסער איז געוואָרען דער קאַמף, די לעצטע טעג האָבען די וואַהל-קאָמיטעטען אַרויסגעלאָזט זייערע שווערע אַרטילעריע און אין די טעג פון שבת און זונטאָג האָבען זיך אָבגעשפּילט דראַסטישע סצענעס, וועלכע איך האַלט פאַר נויטיג צו פערצייכענען.

מזרחי.

אונזערע גענעראַלען האָבען אַרויסגעלאָזט אַ מענגע וואַהל-ליטעראַטור, מיט קלאָרע שכל'דיגע ווערטער צו די וועהלער.

אויך האָבען זיי איינגעאָרדענט אַ וואַהל-מיטינג, ווען זייער פּאַטענטירטער רעדנער ר' יוסף שמעון האָט געשיט מיט פּסוקים און אויפגעוויזען, אַז נאָר זייער „אחד" האָט דער פּסוק געמיינט. דאַן איז אינטערעסאַנט צו בעמערקען, אַז אונזער ר' שמואל איז געוואָרען אַ ערשטקלאַסיגער רעדנער. ער האָט כח צו האַלטען א 2-שעה'דיגע רעדע און ער רעדט דרייסט און זיכער. כאַראַקטעריסטיש, מען קען דאָך נישט זאָגען, אַז אַלץ וואָס ער רעדט איז לאָגיש, אָבער דאָך מאַכט קיינער נישט קיין צווישענרוף און אַזוי קומט אויס, אַז וואָס דער פּרעזעס זאָגט איז אין בעסטען אָרדנונג.

געהט דער עולם אַוועק פון אַזאַ מיטינג מיט דעם בעוואוסטזיין, אַז דער פּרעזעס און נאָר דער פּרעזעס האָט רעכט.

די 2-ערלעך.

זיי האָבען קיין עפענטליכע מיטינגען נישט איינגעאָרדענט, דערפאַר האָבען זיי געאַרבייט אין דער שטיל צווישען זייערע חסידים, זיי האָבען אָרגאַניזירט די „חרדים", אַז זיי זאָלען ווי דיסציפּלינירטע „קאָזאַקען" אָבגעבען 2-ערלעך.

„מענדעלע בעניאַמען"

האָט אַרויסגעגעבען אַ חכמה'דיגען אויפרוף, וואָס מאַכט איהם פאַר דעם אמת'ן מאַרשעליק. איך גיב אייך אַנ'עצה, אַז עס וואָלט געווען אַ יושר, אַז איהר זאָלט זיך טאַקי וואַרפען אויפ'ן מאַרשעליק-פּאַך, נישקשה, איהר וואָלט געמאַכט אַ וואויל געשעפט...

אין דער קהלה, ווען איהר וועט חס-ושלום אַריין (אין וועלכען איך צווייפעל שטאַרק) וועט אויך זיין היימליך מיט אייך.

דער דאָזיגער מענדעלעק וועט יעדענפאַלס אַריין אין יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט מיט זיין געניאַלען קאָפּ און פיינע חכמה'דיגע המצאות.

ביי די ציוניסטישע דעמאָקראַטען

איז גאָר געווען היימליך, זיי האָבען ענטוויקעלט אַ הייסען וואַהל-קאַמף. זיי האָבען זיך געוואָרפען מיט די שאַרפסטע כלי-זין אויף די געגנער, אַזוי, אַז זיי האָבען אָנגערייצט אויף זיך די האַנדווערקער, וועלכע האָבען זייערס

גלייכווערטלעך פון יודישע גדולים.

אומזיסט פערצאפט בלוט.

ר' יאשע בער בריסקער האט איינמאל גוט אויסגעזידעלט אין בית-המדרש א קצב, וועלכער האט זיך בעצויגען לייכטזיניג צו די דינים וועגען פלייש.

דער קצב האט זיך עס קנאפ וואס גענומען צום הארצען און ווייטער געטהון דאס זייניגע.

אין א פאר וואכען ארום איז ר' יאשע-בער געקומען צום קצב און איהם געבעטען, ער זאל איהם מוחל זיין פאר די זידלערייען.

— איך זאל אייך מוחל זיין?—שרייט אויס דער קצב פערחידזוש'ט—וואס רעדט איהר, רבי! איך בין דאך אזוי זינדיג, איך פאלג אייך אפילו נישט!

— אט דערפאר טאקי בעט איך ביי אייך מחילה—ענטפערט ר' יאשע בער—מיינע זידלערייען האבען גארנישט געהאלפען און איך האב אייך אזוי ארום אומזיסט פערצאפט בלוט...

ער בענשט דעם פאטער.

ר' יאשע בער בריסקער איז איינמאל געפאהרען קיין פעטערבורג מיט נאך א רייהע רבנים צו ענטפערען אויף פערשידענע פראגען פון פרעמיער-מיניסטער.

דער מיניסטער האט ממש געשטוינט פון ר' יאשע בער'ס קלוגע רייד, זיין שארפען קאפ און די איבריגע מעלות. מאכט ער צום רב:

— איהר מוזט אודאי שטארק פעראיבעל האבען אויף אייער פאטער הלמאי ער האט אייך נישט געגעבען קיין וועלטליכע בילדונג, מיט אזעלכע פעהיגקייטען וואלט איהר דאך בעלויכטען די וועלט!

— איהר האט א טעות ה' מיניסטער—ענטפערט איהם ר' יאשע בער—נישט איך בין אין כעס אויף מיין פאטער, נאר אדרבה איך בענש איהם טאגטעגליך, פארוואס ער האט מיר נישט געבילדעט, בעפרייענדיג מיך אזוי ארום פון די גרויסע יסורים אנצוקומען אין

א רוסישען אוניווערזיטעט...

עס איז קיין קונץ נישט.

דער ווילנער גאון האט זיך, ווי בעוואוסט, געחבר'ט מיט'ן דובנער מגיד פון וועמען ער האט ליב געהאט צו הערען אפט אביסעל סוסר.

איינמאל מאכט דער דובנער מגיד צום גאון:

איהר מיינט טאקע, אז עס איז א גרויסע קונץ צו זיין א גאון אין בית-המדרש, זיצענדיג טאג און נאכט ביים לערנען? א קונץ איז צו זיין א גאון אין לעבען, אין גאס, אין עולם המסחר.

בלויז די חתימה.

דער העברעאישער דיכטער יהודה לייב גארדאן איז איינמאל ימים-נוראים-צייט נעקומען זיך געזעגענען מיט'ן באראן גינצבורג, וועלכער האט געדארפט אבפאהרען קיין אויסלאנד.

דער באראן האט, ווי דער שטייגער איז, געוואונשען דעם דיכטער א כתיבה וחתימה טובה.

רופט זיך אב יל"ג:

ה' באראן, גיט מיר בלויז אייער חתימה, א כתיבה טובה וועל איך שוין אליין מאכען...

די פעדער ריהרט זיך נישט.

ר' משה אהרן אסטראווער האט אמאל אין שיחת הולין געזאגט:

— פארוואס שטעהט עפיס „עני חשוב כמת". מחמת די גאנצע רייכקייט פון גביר דערקענט מען אין זיין פעדער: ער גיט זיך א שרייב אונטער און בעקומט תיכף גרויסע סומעס געלד, אקעגען זשע אנ'ארימאן, וויפיעל ער זאל זיך נישט אונטערשרייבען, וועט ער נישט בעקומען קיין גראשען.

— אז די פעדער ריהרט זיך נישט—שמייכעלט ר' משה אהרן—איז א קלארער סימן, אז דער מענש איז טויט.

אנ'אומזיסטע מציאה.

צו ר' אייזיק'ל סלאנימער זענען אמאל געקומען בעה"ב פון טיקטין, פארצולייגען איהם טיקטינער רבנות (טיקטינער רבנות איז געווען א יחוס'דיגע).

— וויפיעל וועל איך האבען ביי אייך שכירות—האט ער זיי געפרעגט.

— די שכירות איז נישט קיין גרויסע—האבען זיי געענטפערט—אבער ביי אונז איז אלץ בזול, למשל פיש איז ביי אונז בחצי חנם.

— וואס טויג מיר אייערע פיש—האט זיי ר' אייזיק'ל געענטפערט—אז איך וועל האבען ביי אייך קדחת וועל איך דאך נישט טארען עסען קיין פיש.

ער וועט זיי געוויס דערקוילענען.

אנ'אלטער שוחט איז אמאל געקומען צו ר' אייזעלע חריף מיט אזא בקשה:

היות ער איז שוין זעהר אלט און ער האט מורא, טאמער איז ער שוין נישט אזוי גוט מרגיש, וויל ער דעריבער אוועקווארפען די שחיטה און ווערען א מלמד.

וואס — האט ר' אייזל א טופע געטהון אויף איהם מיט'ן פוס — ווילט איהר הייסט עס, איבערגעהן פון א איסור קל אויף אנ'איסור חמור: ביי א בהמה איז דאך בלויז דא חשש, אז איהר וועט נישט דערקוילענען און די יונגע קינדערלעך וועט איהר דאך געוויס דערקוילענען...

צער גידול בנים.

ר' רפאל וואלאזשינער, ר' הערש לייב'ס איידים, איז געווען א יושב אוהל, איז תמיד געזעסען און געלערנט און האט זיך נישט געמישט אפילו אין משפחה-ענינים. זיין ווייב, די רביצין, איז געווען די עקרת הבית, געפיהרט די שטוב, חתונה געמאכט קינדער, נעגעבען נדן און קעסט. ר' רפאל האט פון קיין זאך נישט געוווסט. האט מען אויסגעגעבען א קינד פלעגט מען א שעה פאר דער חתונה איהם קומען רופען, פלעגט ער פערמאכען די גמרא, אנטהון די שבת'דיגע קאפאטע און געהן צו דער חופה.

איינמאל איז מען איהם געקומען רופען צו דער חופה פון זיינס א קינד. ביים אנטהון די שבת'דיגע קאפאטע, האט זיך דער ארבעל עפעס פערהאלטען, האט ר' רפאל א קרעכץ געטהון:

— אי, צער גידול בנים...

א תשובה פון א למדנות.

די בעוואוסטע בריסקער רבצי'ן, סאניע איז געווען א שטארק בלאנדע, ווען זי האט זיך צום ערשטען מאל געזעהן מיט א חתן, האט יענער, בעטראכטענדיג איהר, א זאג געטהון צום שדכן אין העברעאיש: דאס איז דאך א פרה אדומה.

— אלץ בעסער, ווי א פרא אדם! — האט איהם גלייך אבגעענטפערט די קומענדע רביצי'ן, וועלכע האט געקענט גוט העברעאיש אפילו גמרא.

די טענה פון דער ערד.

צו ר' ריפלען זענען אמאל געקומען א פאר ביאליסטאקער בעלי-בתים מיט א דין תורה וועגען עפעס א שטיקעל ערד נעבען זייערע הייזער.

זעהענדיג, אז ביידע בעלי-דברים זענען גרויסע עקשנים און זענען גרייט פאר א ברעקעל ערד דאס לעבען אוועקלייגען, האט דער רב בעשלאסען צוצוגעהן אליין אויפ'ן ארט און בעטראכטען דאס שטיקעל פלאץ.

אויסגעהערט דארט נאכאמאל זייערע טענות און קריגערייען, בויגט זיך פלוצלינג איין ר' ריפעלע צו דער ערד, לייגט צו דעם אויער, ווי ער וואלט פון דארט עפיס דערהערט א קול און רופט זיך, נאכדעם אב צו די בעלי דברים.

— דא קומט פאר, רבותי, עפיס א טעות, איטליכער פון אייך טענה'ט, אז די ערד איז זיינע, צום סוף הער איך גאר ווי די ערד זאגט, אז איהר זייט ביידע איהרע, איהר מוזט דעריבער זעהן בשלום און זיך פערלאזען אויפ'ן פסק-דין פון בית-דין.

נישט קיין קללה.!

ר' נחומ'קע האראדנאר האט געהאט א טבע פרייטאג פאר ליכט - בענשען ארומגעהן איבער'ן מארק און בעטען: פערמאכט די קראמען!

א יונגע קרעמערקע, וועלכע איז איינגאנצען מיט א פאר וואכען צוריק אנגעקומען דא פאר א שנור און האט נאך דעם צדיק נישט געקענט, האט זיך אבגעזאגט אזוי גיך צו שליסען דאס געשעפט, זי האט זיך נאך אפילו אנגעבייזערט אויפ'ן „פרעמדען יודען", וואס בעפעהלט איהר עפיס אין אזא שטרענגען טאן.

— נו, וועסט שוין דא איבערכטאג אין דער צייט נישט זיצען — האט ר' נחומקע איהר אווארף געטהון און איז אוועק ווייטער איבער די קראמען.

דערוויסענדיג זיך שפעטער, אז דאס איז געווען ר' נחומ'קע, האט זיך דאס ווייבעל שרעקליך פונאנדערגעוויינט, געוואלד, דער צדיק האט מיך געשאלטען: איך זאל דא איבעראכטאג מעהר נישט זיצען.

די משפחה, אויך א צושראקענע, איז אוועקגעלאפען צום צדיק, ר' נחומ'קע האט זי אבער בערוהיגט.

— וואס געשאלטען, ווען געשאלטען? איך האב דאך בלויז געזאגט, אז זי וועט איבעראכטאג מעהר נישט זיצען, ווייל דערוויסענדיג זיך, ווער איך בין, וועט זי מיך שוין פאלגען און פערמאכען די קראם פריהער. **ל. פ—ט.**

די אויסשטעלונג פון קינדער-אויסארבייטונגען אין דער היגער אכראנקע ביי דער געז. „דאבראטשיננאשטש".

דעם 16 און 17 ד. ח. האט די יודישע אכראנקע ביי דער געזעלשאפט „דאבראטשיננאשטש" איינגעארדענט א אויסשטעלונג פון די קינדער-אויסארבייטונגען, וועלכע האבען ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג ביי דער היגער יודישער בעפעלקערונג, וואס האט צאהלרייך די דאזיגע פארשטעלונג בעזוכט.

עס איז כדאי ביי דער דאזיגער געלעגענהייט צו בעקענען אונזערע לעזער וועגען דער ענטשטעהונג און טעטיגקייט פון דער אזוי-וויכטיגער אינסטיטוציע אין אונזער שטאדט.

די ערשטע גרינדער פון דער יודישער אכראנקע אין טשענסטאכאוו זענען געווען די דאמען: לודוויקאווא קאן און יאנאווא גראסמאן ע"ה, וועלכע האבען אין יאהר 1892 געלעגט דעם גרונדשטיין פון דעם דאזיגען לעהר-אנשטאלט און אינטענסיוו געארבייט אויפ'ן דאזיגען געביעט. די אכראנקע האט ביז'ן יאהר 1909 קיין אייגענע געביידע נישט געהאט, נור זי האט זיך געפונען אין לאקאל פון דער האנדווערקער-שולע. די צאהל קינדער, וועלכע האבען בעזוכט די אכראנקע האט דאן דערגרייכט פון 25 ביז 50. ערשט אין יאהר 1909 האט דער היגער אמאליגער בעקאנטער און פילאנטראפ און כלל.

טהוער ווערדע ע"ה אונטערגענומען די איניציאטיוו פון בויען א ספעציעל הויז פאר דער אכראנקע, וועלכעס געפונט זיך ביז היינט צו טאג אויף דער פאבריטשנא גאס 11. ביז'ן יאהר 1928 איז די געביידע געווען א קליינע, בלויז אין פארטער. ערשט אין 1928 איז צוגעבויט געווארען א שטאק—און די אכראנקע איז אוועקגעשטעלט געווארען אויף דער געהעריגער פעדאגאגישער הויך, מיט אלע מאדערנע היגיענישע איינריכטונגען, לויט דעם לעצטען ווארט פון דער היינטיגער פעדאגאגיק און טעכניק. עס איז כדאי אונטערצושטרייכען, אז אין משך פון די מלחמה-יאהרען, בעת די היגע בעפעלקערונג האט איבערגעלעבט שווערע, קריטישע מאמענטען האבען די אכראנקע בעזוכט 140 קינדער, וועלכע האבען בעקומען א געהעריגע ערציהונג און זענען זארגפעלטיג ערנעהרט געווארען.

היינט צו טאג צעהלט די אכראנקע 260 קינדער אין דער עלטער פון 3 ביז 7 יאהר. זי איז צוזאמענגעשטעלט פון 5 אבטיילונגען. דער לעהרער-פערסאנאל בעשטעהט פון ערציהערינס, דערונטער 1 לייטערין און 5 פראקטיקאנטינ'ס. די ערציהערינס בעזיצען א סעמינאר-בילדונג, אלע גוטע אויסקוואלי-

---

א מיטינג אויפגעציסען און מען האט אויך פערהאלטען עטליכע האנדווערקער-פארשטעהער.

די ליסטע, איז לויט איהר צוזאמענשטעל אפשר איינע פון די סימפאטישסטע, מיט פיגורירענדע פערזענליכקייטען, וואס וועלען אין דער קהלה רעפרעזענטירען א פראגרעסיווען טייל יודענטום, וואס קומט אבער ארויס אז די מעטאדע פון קאמף, וועלכע די „געהיימע" האבען אנגעפיהרט, האט זיך שלעכט אנגערופען, זאגאר אויף די אנשטענדיגע ציוניסטען.

די „אגודה"

האט זיך פערשלאסען אין איהר לאקאל סטראזשאצקא 8 און פון דארט האבען זיי געשאסען אויפ'ן עולם מיט זייערע פייערדיגע רעדעס.

אויך האבען זיי ארויסגעגעבען א צייטונג מיט דרושים און מאמרי חז"ל און געשיט מיט הומאר און חוזק.

אט די דאזיגע הייליגע יודען האבען זיך אויסגעלערנט די גאנצע חכמה פון די פארטגעשריטענע פארטייען און מאכען די מלאכה זעהר פיין.

אויף זייער לעצטען מיטינג איז אויך געקומען צו א געשלעג צווישען אייגענע היימישע חברים. א 5-טל מיט א 7-טעל האבען זיך חבריש צופאטשט צוליעב א וכוח וועגען „כמיעלניצקי'ן" עד שבא, ביז ס'איז געקומען דער פאליציאנט וואס איז אין דעם פאל געווען דער פוסק האחרון.

זה השער.

די שטאדט-שוהל האט אויך קיין ספעציעלע מיטינגען נישט איינגעארדענט דערפאר האבען זיי אבער געארבייט בלחש, אין דער שטיל, אזוי אז קיינער האט נישט געזעהען און געהערט, ווי זיי האבען אבגעטהון דאס שטיקעלע ארבייט.

דערפאר אבער זענען זייערע סימפאטיקער ארויסגעטרעטען אלס אפאנענטען אויף די מיטינגען, וואו מען האט געוואגט צו קריטיקירען זייער ליסטע.

דאן יעמוד

ר' פילצער.

זיי האבען ארויסגעלאזט אנ'אויפרוף וואס איז אנגעפיקעוועט מכל טוב, וואס זאגען זיי דען אונז דארט נישט צו, ווילסטו ביליג ברויט, ביטע זעהר, א ארבייטס-פערמיטלונגס ביורא, אוושעם, דירות, נדן, מיט'ן שענסטען פערגעניגען (עס קאסט זיי טייערער?..:)

אויך זיי זענען נישט ארויסגעגאנגען אויף דער ברייטער עפענטליכקייט רעדען צום ברייטען עולם, נאר האבען אנגעהאלטען זייערע פערזאמלונגען אין רבינ'ס בית המדרש, און גערעדט האבען זיי וויפיעל עס האט זיך זיי נאר געגליסט.

כאראקטעריסטיש איז אבער זייערע וואהל אויפרופען, וואו זיי האבען זיך אויסגעלערנט בלאפען אויפ'ן הויכען שטייגער צוגלייך מיט אלע בלאפער'ס.

„עמך".

שער און אייזען האט זיך ווי תמיד געפיהרט די וואהל-אגיטאציע ביי זיך אינדערהיים מיט היימישע אייגענע רעדנער. וואהל-ליטעראטור האבען זיי וועניג ארויסגעגעבען, אויסער די לעצטע טעג האבען זיי זיך אויך בעוויזען מיט זייערס א וואהל-בלעטיל.

זייער הויפט-קאמף האבען זיי אבער קאנצענטרירט אויפ'ן לעצטען טאג, מיט ליסטעס אין די הענד האבען זיי בעזוכט זייערע מיטגלידער, בעפוילען אוועקצולייגען די שער און האמער און זיי געפיהרט צו די וואהלען.

זיי האבען אויך געשלאסען א טעכנישען בלאק מיט די „

צעהנער.

דאס מיינט צו זאגען די קליינהענדלער, וועלכע לעבען לעצטענס בשלום מיט די האנדווערקער און האבען אויך בדעה אריינצופיהרען דאזארעס אין דער קהלה.

דעמאקראטען.

זיי, די דעמאקראטען, האבען געארבייט ביי צוויי געגענזעצטע קלאסען, ביי די ארבייטער און ארימע קלאס אין דער אלט שטאדט, אין דעם אזוי גערופענעם „מעקסיקא" וואו עס זענען פארגעקומען הויז פערזאמלונגען, ווי אויך האבען זיי געארבייט ביי די אינטעליגענץ.

עס איז ווירקליך זעהר „דעמאקראטיש צו ארבייטען גלייכצייטיג ביי די אריסטאקראטיע (די געגנער זאגען, אסימילאטארען) און די ארבייטער (די געגנער זאגען: בונד).

חשבון הנפש.

היינט, ווען מיר ווייסען שוין וויפיעל יעדע ליסטע האט אדורכגעפיהרט וואלט געווען כדאי צו מאכען א שטיקעל חשבון הנפש וועגען דער אבגעטוענער ארבייט, וועגען אלע געמיינהייטען, רכילות'ן און שפיכות דמים, וואס די אלע וואהל - קאמיטעטען האבען אבגעטהוען.

היינט איז ערב שבועות, איהר גרייט אייך מקבל צו זיין די תורה, וואלט געווען א יושר, אז איהר זאלט כאטש היינט זיך אברייניגען פון דעם עפושדיגען שמוץ אין וועלכען איהר זענט ארומגעגאנגען אין די לעצטע עטליכע טעג.

כלל - טהוער, קאכלעפעל, ספאדעקדרעהער, אויב עס געפונט זיך נאך אין אייך איין פונק פון מענשליכקייט, מאכט היינט א שטיקעל חשבון הנפש.

ד"ר מיקולסקי אלס דאזאר?

ווען מען איז אראבגעקומען אגיטירען אין די גארנצארסקע-נאדרזשעטשנע גאסען, האט זיך דער עולם שטארק צוגעהערט צו די אויספיהרונגען פון די רעדנער, נאך די רעדעס פרעגט דער רעפערענט צי עמיצער פון די צוהערער האט נישט צו שטעלען א פראגע, רופט זיך אב א יודעל אזוי: פאניע, אפשר וואלט איהר ארויפגעשטעלט אויף דער ליסטע דעם ד"ר מיקולסקי, פאר איהם וואלטען מיר בעשטימט „געגלאסעוועט" געזונד זאל ער זיין, ער וואלט געווען דער אמת'ער דאזאר.

דער עולם האט געקלאפט בראווא און מספים געווען, אז מען זאל דעם ד"ר מיקולסקי מאכען פאר א דאזאר.

איך וועל זיי נישט צוליעב טהון.

אין ווירוואר פון וואהל-קאמף האבען א חברה אונפעראנטווארטליכע פלאפלער און שמירער זיך געווארפען מיט העסליכע שקרים און מיאוסע פאמפלעטען אויף מיר פערזענליך.

די דאזיגע לייט האבען שטארק חשק אז איך זאל זיי ענטפערען, כדי מיט די דאזיגע פאמפלעטען און נידערטרעכטיגע רכילות צו ציהען אויף זיך די אויפמערקזאמקייט.

איך ארבייטענדיג אין דער „טשענסטאכאווער צייטונג" וועלכע היט אב די ריינקייט פון עפענטליכען ווארט און וועט בשום אופן נישט דערלויבען איהרע שפאלטען צו בעשמוצען מיט אזעלכע נידערטרעכטיגקייטען, לכן וועל איך זיי נישט צוליעב טהון און וועל זיי אויף די אלע „פערל" נישט ענטפערען.

צו ענטפערען רבותי, איז דא אסך, דאס ווייסט איהר אליין, אז די יעניגע וואס ווארפען אויף מיר שטיינער און מיסט זענען זעהר ווייט פון ריינקייט, אבער אז איך זאל זיי דאס שמוץ ווארפען אין פנים אריין עפענטליך אין דער צייטונג, וועלען זיי ביי מיר נישט פועל'ן.

אויב איהר לעזער וועט ווייטער זעהן ווי אזוי די דאזיגע „מענשען" בעווארפען מיך מיט עקלהאפטע מיאוסקייטען און איך וועל זיי נישט ענטפערען זאלט איהר וויסען, אז איך טהו דאס נאר דערפאר, ווייל איך וויל נישט ווי אנדערע, מאכען אונזער צייטונג פאר קיין מיסט-קאסטען.

איך וועל זיי נישט צוליב טהון.

דער סך הכל ?

איהר זענט דאך נייגעריג צו וויסען וויפיעל יעדע ליסטע האט בעקומען שטימען, דאן זייט מוחל און קוקט אוף דער ערשטער זייט פון אונזער צייטונג, וואו מיר האבען רעזערווירט פלאץ כדי אייער נייגעריגקייט צו שטילען.

פאר מיר איז אבער דער לעצטער סך-הכל א טרויריגער ווארום, וויפיעל יעדע ליסטע זאל האבען אדורכגעפיהרט איז עס אלץ נישט כדאי געווען, ווארום אויפטהון וועט קיינער גארנישט אין דער קהלה, דערפאר אבער האבען זיי אריינגעפיהרט מחלוקת, שנאה און האס צווישען דער יודישער מחנה.

א פייער פון מחלוקת האט זיך צופלאקערט און די אונטערצינדער וועלען דארפען אבגעבען א דין וחשבון.

שוין, עס איז געענדיגט די שלאכט, אבער דאס פייער טליעט נאך הלואי עס זאל נישט ברענגען חורבה און פערניכטונג אין דער יודישער מחנה.

לויתן.

קינדער
צייט
רוהיג

יעדער וועט בעקומען זיין חלק. די מוטערס און ערציהער מוזען נישט איין מאָל בערוהיגען די קינדער, ווען

עטקער'ס בודין

איז אויפ'ן ־טיש, יעדעס קינד וויל דאס גרעסטע חלק, ווייל עטקער'ס בודין שמעקט זיי אויסגעצייכענט. מען דאַרף איהם דאריבער געבען די קינדער עפטער, ווייל ער איז נאַרהאַפט, געשמאַק און לייכט צום פערדייען.

עטקער'ס בודין-פראָשקעס און דעליציע-בודין זענען, צוליעב דער גרויסער פרעקווענץ, שטענדיג פריש צו בעקומען אין אַלע שפייז - געשעפטען. דאָרט בעקומט מען אויך דאס קאָלירט-אילוסטרירטע עטקער'ס ביכעלע מיט פאָרשריפטען, אויסגאַבע „עף" פאר 40 גראָשען וועלכעס העלפט צו צום צוגרייטען פערשידענע לעגומינען און געבעקסען. ווען דאס ביכעלע פעהלט שיק איך עס אַרויס געגען שיקען פאָסט-מאַרקען.

דר. א. עטקער, אָליוואַ.

פיצירטע פעדאַגאָגישע קרעפטען. די לעהר-שטונדען זענען פון 9 פריה ביז 2 מיטאָג, די קינדער בעקומען אין דער אָכראַנקע פריהשטיקען און מיטאָגען ווערען זאָרגפעלטיג בעהאַנדעלט און ערנעהרט. יעדע צוויי וואָכען בעקומען זיי אויך וואַרימע בעדער.

עס איז איינגעפיהרט אַ סינטעטיש פעדאַגאָגישער סיסטעם פון פעסטאַלאַצי, פרעבעל, מאָנטעסאָרי א. א. עס ווערען געמאַכט פערשידענע גימנאַסטישע, ריטמישע איבונגען; די לעהרערינס האַלטען פאַר די קינדער פערשידענע בעלעהרענדע געשפרעכען און עס ווערט שטאַרק אַכט געלעגט אויף דער יודישער ערציהונג. עס איז דערביי כּדאַי צו בעמערקען, אַז אין די זומער-חדשים קומט דאס אַלץ אויף דער שויס פון דער נאַטור, אין גאָרטען, וואו די קינדער געניסען פון דער פרישער לופט.

איצט—צו דער עצם אויסשטעלונג.

אַריינקומענדיג אין די גרויסע ליכטיגע און לופטיגע שטובען, וואו עס איז אייגעאָרדענט די אויסשטעלונג פון די קינדער-אויסאַרבייטונגען—בעהערשט דעם מענש אַ געפיהל פון פרייד און דערוועקען זיך זכרונות פון די קינדער-יאָהרען. אָט זעהען מיר פערשידענע שעהן און טאַלאַנטפול-געצייכענטע בילדער פון פעלדער, גערטנער אין אַ זוניגען פריהלינגס-טאָג, ווי אַ פּאַסטוך זיצט נעבען זיין שאָף און שפּילט אויף אַ פישטשאַלקע; אַ צווייט בילד—ווינטער אין פעלד; אַלץ איז בעדעקט מיט שניי: מיר זעהען פאַר זיך דעם פּראַסטיגען חלל. אַלץ איז פלאַסטיש, בולט און רעדט אַזוי צום האַרצען... די אַלגעמיינע אויפמערקזאַמקייט ציהט צו זיך צו אַ בילד געצייכענט פון אַ 6-יעהריג יונגעל—יעקב קאַרעק, וואָס שילדערט פאַר אונז דעם „סוף פון דער וועלט". אָט פערפלייצען וואַסערען די וועלט, די הימלען פלאַם-פייער, אַלץ וואַקעלט זיך, די בוימער פאַלען, די צרד טרייסעלט זיך, מענשען, פויגעל, חיות לויפען אימה'דיג און זוכען אַ רעטונג... דאס דאָזיגע 6-יעהריגע יונגעלע צייכענט זיך אויס מעהר ווי אַלע און לויט ווי זיינע פערשידענע אויסאַרבייטונגען זענען מעיד, האָבען מיר פאַר זיך אַ גרויסען טאַלאַנט, וועלכען עס ערוואַרט אַ גרויסע גלאַנצפולע צוקונפט. מיר זעהען אויך פערשידענע אויסאַרבייטונגען פון לייהם, פערשידענפאַרביגע פּאַפּירען, אויסגעשטריקטע און אויפגענייטע זאַכען, הייזלעך פון פודעלקעלעך פון זאַפּאַלקעס א. א. וו.

אָבסערווירענדיג די דאָזיגע אויסאַרבייטונגען פון די דאָזיגע 3—4—5—6 יעהריגע יודישע קינדער, זעהען מיר וויפיעל טאַלאַנט, וויפיעל בעגאַבטקייט, וויפיעל פערשטענדניש האָט אין זיך דאָס יודישע קינד פאַר קונסט, פאַר עסטעטיק; און עס וויל זיך פשוט אַ ברכה מאַכען איבער די דאָזיגע חנ'עווודיגע יודישע קינדער, וועלכע שטעהען פאַר אייך און ווייזען אייך מיט די שטראַהלענדע פּנימ'לעך און פינקלענדיגע אייגעלעך זייערע קונסט-אויסאַרבייטונגען—און ווילענדיג, נישט-ווילענדיג, רייסט זיך אַרויס פון די טיעפסטע טיעפענישען פון האַרצען: אשריך ישראל, שאלה יצאו מחלציך!

צום סוף איז כדאַי אויף די שפּאַלטען פון דער „טשענסט. צייטונג" אויסצודריקען אַ וואַרימען האַרציגען יישר-כח דער מאַדאַם העלענאַ וויערזביצקאַ און ה' וו. נאַסטינסקי, וועלכע ווידמענען זיי די בעסטע כחות און צייט פאַר דער דאָזיגער אינסטיטוציע, ווי אויך די ערציהערינס פון די דאָזיגע קינדער. וועלכע זענען איבערגעגעבען בלב ונפש דער דאָזיגער הייליגער און שעהנער אַרבייט.

י. ח. שיפער.

אין אַ שווערע צייט דאַרף מען געהעריג שפּאָרען.

די אַרבייטסלאָזיגקייט וואַקסט — און דער פערדינסט פערקלענערט זיך. אויף וואָס וואָלט מען נאָך געקענט איינשפּאָרען?—פרעגען פערזאָרגט אַ סך ווירטינס. ווייל די איינשפּאָרונג אויפ'ן ריכטיגען אָרט איז אַ קונץ-שטיק, צ. ב. איז, קויפען נישט-בעקאַנטע „ביליגע" זייפען, כּדי איינצושפּאָרען 20-30 גראָשען אויף אַ קילאָ, ווייל מיט אַזאַ זייף ווערט פערניכטעט וועש פאַר עטליכע הונדערט זלאָטעס. עס איז ווערט צו עמפּפעהלען די נישט-געפּאַקטע זייף „קאַלאַנטיי מיט'ן וואַש-ברעטיל" אַלס אויסגעצייכענטע און נישט-טייערע.

אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון באַנק ספּולדזיעלצי.

זונטאג דעם 31 מאַי קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער געז. „לירא" סטראַזשאַצקאַ 8, די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון דער היגער יודישער באַנק-ספּולדזיעלצי.

די דאָזיגע באַנק איז ווי בעוואוסט די ערשטע יודישע קאָאָפּעראַטיווע באַנק אין אונזער שטאָדט וועלכע איז אין משך פון איהר עקזיסטענץ איבערגעגאַנגען פערשידענע פעריאָדען, אָבער קיינמאָל זאָגאַר אין די שווערסטע צייטען האָט זי נישט אויפגעהערט צו שטעהן אויף דער וואַך פון שטיצען און צוהילף קומען איהרע מיטגלידער.

די דאָזיגע פינאַנץ-אינסטיטוציע האָט זיך ערוואָרבען די גרעסטע סימפּאַטיע און צוטרוי צווישען אַלע קרייזען אין אונזער שטאָדט, אויך אין אַלע אַנדערע שטעדט מיט וועלכע זי שטעהט אין געשעפטליכע פערבינדונגען.

עס איז איבריג צו זאָגען אַז די מיטגלידער פון דער באַנק דאַרפען אומבעדינגט אין זייער אייגענעם אינטערעס צו זיין אַנוועזענד אויף דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון דער דאָזיגער אינסטיטוציע, וועלכע דיענט זייערע וויכטיגסטע אינטערעסען.

אין דער וואַרימערער צייט פון יאָהר פערלירט מען געוועהנליך דעם אַפּעטיט. ס'וואָלט אָבער געוועזען נישט ריכטיג, ווען מ'זאָל בעגרעניצען דאָס עסען, וואָס רופט זעלבסטפערשטענדליך אַרויס וואָס אַמאָל אַ גרעסערע אָבשוואַכונג. די אונטערוואַקסענדע קינדער דאַרף מען קודם-כּל אינטענסיוו ערנעהרען. אַלס זעהר געשמאַק און נאַהרהאַפטיג קען מען עמפּפעהלען עטקער'ס אַראָמאַטישע פּודינג'ס, אפילו דורך עלטערע אויך זעהר גערן געזעהן. צוליעב דער גרויסער נאָכפראַגע קען מען בעקומען עטקער'ס פּודינג שטענדיג פרישע.

גרויסער ערפאָלג פון אַ טשענסטאָכאָווער אויפ'ן מוזיקאַלישען געביעט.

דער בעקאַנטער און בעליבטער אין אונזער שטאָדט געבוירענער פּראָפ. מיעטשיסלאָוו ראַפּאָפּאָרט, קאָנצערט-מייסטער פון דער קאַטאָוויצער אָפּערע, און פּראָפעסאָר פון מוזיקאַלישען אינסטיטוט אין קאַטאָוויץ, ווידמעט זיך די לעצטע עטליכע יאָהרען וויכטיגע מוזיקאַלישע שאַפונגען בעזונדער דעם קאַמעראַלען טייל.

לעצטענס זענען אין קאַטאָוויץ אויף אַ קאָנצערט אויסגעפיהרט געוואָרען איייניגע פון זיינע שאַפונגען, וועלכע האָבען געפונען די גרעסטע אָנערקענונג אין די וויכטיגסטע מוזיקאַלישע ספערען.

פּראָפ. ראַפּאָפּאָרט זאָל אין דער נאָהנטסטער צייט אַרויסטרעטען מיט אַ קאָנצערט ביי אונז אין שטאָדט.

פון ספּאָרט-קלוב „וואַרטאַ".

די פערוואַלטונג פון ספּאָרט - קלוב „וואַרטאַ" איז מודיע, דאָס פון 1 מאַי אָן איז טעטיג געוואָרען די סעקציע פון בעוועגליכע שפּילערייען פאַר פרויען און מענער.

איינשרייבונגען צו דער אויבענדערמאַנטער סעקציע נעמט אָן ה' פּראַפּאָרט אַלעע 8.

פון יודישען טורן און ספּאָרט-פעראיין.

די ניי-געוועהלטע פערוואַלטונג פון יודישען טורן-און ספּאָרט-פעראיין האָט זיך אויף איהר ערשטער זיצונג קאָנסטיטואירט לויט פאָלגענדען:

פאָרזיצער — ד"ר ל. אַש, וויצע-פאָרזיצער: 1) ד"ר עפּשטיין, 2) ש. ניעמיראָווסקי, 3) ד"ר ד. קאַגאַן. סעקרעטאַר — ל. ווייס, וויצע - סעקרעטאַר — פּרל. טריימאַן. אינטענדענט: פ. סלאָמניצקי, קאַסירער: אינז. קיסין.

די לייכט-אַטלעטען-סעקציע פון יודישען טורן און ספּאָרט-פעראיין טרענירט נאָרמאַל 3 מאָל אין דער וואָך און גרייטען זיך צו די גרויסע לייכטאַטלעטישע קאַמפּען, צווישען אַנדערע צום קאַמף מיט דער קעניגסהוטער „מכבי", „סטאַדיאָן" א. א.

סעקציע פון שפּילערייען הויבט אָן איהרע טרענינגען אויפ'ן פּלאַץ פון 22 ד. ח. די גימנאַסטיק - סעקציע, פּינג-פּאָנג-סעקציע און אַלע אַנדערע סעקציעס וואָס זענען טעטיג ביים פעראיין ווערען פון 22 ד. ח. טרענירען אויפ'ן פּלאַץ.

איינשרייבונגען אין אַלע סעקציעס נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט יעדען טאָג פון 8—10 אָוונד אין אייגענעם לאָקאַל אַגראַדאָווע 22.

„תומכי עניים".

מען בעט אונז אויפמערקזאַם צו מאַכען די היגע יודען אויף דער געז. „תומכי עניים", וועלכע האָט די אויפגאַבע אַרומצוגעהן יעדען שבת און יום-טוב איבער די יודישע הייזער און זאַמלען פערשידענע עסענוואַרג וואָס ווערט צוטיילט צווישען בכבוד'ע אַרימע פאַמיליעס.

מיר ווייסען וואָסערע שרעקליכע נויט עס הערשט צווישען דער אָרימער יודישער בעפעלקערונג, ווי הונדערטער פאַמיליעס שמאַכטען פון הונגער און די דאָזיגע זאַמלונגען פון עסענוואַרג זענען פאַר זיי אַ לעבענס-פראַגע און עס איז דאריבער זעהר נויטיג, אַז קיינער פון די היגע יודישע איינוואוינער זאָל זיך נישט אָבזאָגען אין די דאָזיגע זאַמלונגען און מיטהעלפען די זאַמלער אין זייער שווערער אַרבייט.

קאַנאַליזאַציע - צוואַנג אין טשענסטאָכאָוו.

אין דעם לעצטען נומער פון דעם „דזיעננניק וואָיעוואָודזקי" איז פערעפענטליכט אַ פעראָרדנונג וועגען צוואַנג איינריכטונג פון קאַנאַליזאַציע און וואַסערלייטונג אין אַלע טשענסטאָכאָווער הייזער.

עס זענען אויך אָנגעוויזען די בעדינגונגען פון נוצען וואַסער אין די קאַנאַלען.

גלייכצייטיג ווערט אָנגעוויזען, אַז אַלערליי האַנדעלס און אינדוסטריע-לאָקאַלען, טעאַטערן, קינאָ'ס, לאַגער'ס א. א. וו. זענען אויך אונטערוואָרפען דער דאָזיגער פעראָרדנונג, דאביי וועלען די דאָזיגע אונטערנעהמונגען נור צאָהלען 5 פּראָצ. פאַר וואַסער און 5 פּראָצ. פאַר קאַנאַליזאַציע.

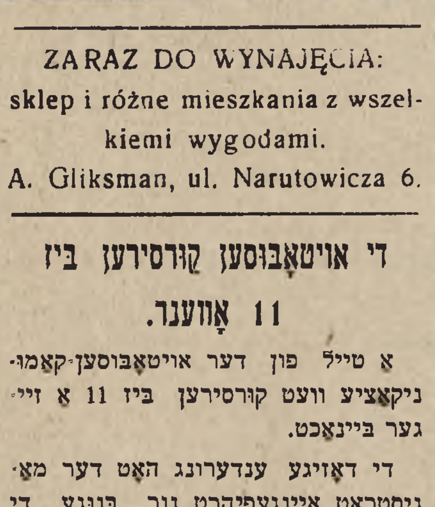

ZARAZ DO WYNAJĘCIA:
sklep i różne mieszkania z wszelkiemi wygodami.
A. Gliksman, ul. Narutowicza 6.

די אויטאָבוסען קורסירען ביז 11 אָוועגר.

אַ טייל פון דער אויטאָבוסען-קאָמוניקאַציע וועט קורסירען ביז 11 אַ זייגער ביינאַכט.

די דאָזיגע ענדערונג האָט דער מאַגיסטראַט איינגעפיהרט נור בנוגע די אויטאָבוסען אויף דער ליניע בע (פון דער באַרבאַרא גאַס און אויף דער ליניע „זעט" פון נייעם מאַרק ביז זאַטשיש).

קילינסקי גאַס בעקומט נייע טראָטואַרען.

דער מאַגיסטראַט האָט די טעג שוין אָנגעהויבען די אַרבייט אַרום דעם לעגען נייע טראָטואַרען אויף דער קילינסקי גאַס, אין דער גאַנצער לענג ביז'ן שטאָדטישען טעאַטער.

היגע פּאָליציי בעקומען גומענע שטעקענס.

מיט איייניגע טעג צוריק איז די היגע פּאָליציי געוואָרען פערזעהען מיט אַ נייעם געוועהר, מיט גומענע האַנדשטעקענ'ס וועלכע די פּאָליציי בענוצט שוין אַ לענגערע צייט.

די דאָזיגע ענדערונג בעטראַכטען מאַנכע אַלס אַ סימן פון אייראָפּעאיזירען די היגע פּאָליציי.

קליינינקייטען.

זונטאָג = רוה...

וויפיעל טינט איז שוין פערגאָסען געוואָרען שרייבענדיג וועגען אָבשאַפען דעם זונטאַג-רוה.

מיט וויפיעל הבטחות האָט מען אונז שוין געשפייזט צוזאָגענדיג, אַז אָט אָט וועט מען פערלייכטערען דעם צוואַנגס-זונטאַג-רוה.

לעצטענס האָט מען שוין געשמועסט, אַז אָט ווערט דער פּראָיעקט שוין אויסגעפערטיגט אין די מיניסטעריומס און די נאָהנטסטע טעג ווערט ער שוין פערעפענטליכט.

שפּעטער האָט מען ווידער אָנגעהויבען צו מורמלען, אַז פערשידענע קריסטליכע סוחרישע אָרגאַניזאַציעס פּראָטעסטירען געגען דעם פּראָיעקט צו דערלויבען די זשידקעס האַנדלען 2 שעה אין זונטאַג.

וואָס פון דעם גאַנצען זונטאַג - רוה וועט ווערען איז נישט בעוואוסט (מסתמא וועט מען בלייבען ביים צוזאָג) נאָר אַז אויף דעם געביעט קומט פאָר קוריאָזען, איז אַ פאַקט.

אָט וועגען אַזאַ קוריאָז וועל איך אייך דערצעהלען.

פערגאַנגענעם זונטאַג האָבען עטליכע יודישע פרויען געקויפט „פּאָקריעמו" פלייש אין אַ יודישער יאַטקע, דערווייל האָט מען צווויסען געטהון דעם קצב אַז עס געהט אַ פּאָליציאַנט, האָט דער קצב פערשלאָסען די ווייבער אין דער יאַטקע און געוואָרט ביז דער שומר וועט אָוועק. דער שומר — ווי עס ווייזט אויס — האָט אָבער דערשנאָפּט, אַז אין דער יאַטקע איז עפּיס נישט אין אָרדנונג. האָט ער זיך אָוועקגעשטעלט וואַרטען און פון 9 פריה ביז 3 נאָכמיטאַג זענען די ווייבער געוועזען פערשלאָסען אין דער יאַטקע.

איהר קענט זיך שוין פאָרשטעלען וואָס פאַר אַ מהומה עס האָט געמאַכט אין דער שטאָדט, ווי אַזוי די מענער זענען געלאָפען זוכען זייערע ווייבער, חושד זייענדיג, אַז זיי זענען אָוועק אין דער וועלט אַריין...

ערשט שפּעט נאָכמיטאַג ווען דער פּאָליציאַנט איז אָוועק זענען די ווייבער בעפרייט געוואָרען פון זייער געפענגניש, וואו זיי האָבען פערבראַכט איבער 6 שעה און זיך אָבגערוהט.

דאָס איז געוועזען דער אמת'ער זונטאַג רוה...

יודיש איז טריפה?

פערפאַלען, איך מוז דאס דאָזיגע פערצייכענען.

איך זאָג למפרע, אַז איך וויל נישט חס ושלום שאָדען ברענגען דער אינסטיטוציע דערפאַר ווייל איך האָב פאַר איהר די גרעסטע אָנערקענונג, אָבער איך וויל ערפילען מיין יודיש זשורנאַליסטישען חוב און אויפמערקזאַם מאַכען, אַז אין דער צוקונפט זאָל דאס מעהר נישט פאָרקומען.

דער „בית לחם" טהוט אַ גרויסע און וויכטיגע אַרבייט, טיילענדיג ברויט פאַר די בכבודיגע הונגעריגע יודען.

ער האָט זיך ערוואָרבען די סימפּאַטיע פון דער גאַנצער יודישער בעפעלקערונג און אויך פון דער פּרעסע.

„בית לחם" איז אָבער אַ יודישע אינסטיטוציע און ווען מען מאַכט אַ בלימעל-טאָג, טאָ פאַרוואָס מיינע הערן, טאָר זיך נישט געפונען אויף די קוויטלעך אויף יודיש „בית לחם" נאָר בלויז אויף פּויליש „דאָם-כלעבאַ".

יאָ, מיינע פריינד, מען דאַרף זיך נישט שעמען מיט דער שפּראַך פון די יודען, וועלכע גיבען אויף בית-לחם און אויך פון די יודען וואָס געניסען פון בית-לחם.

צי איז יודיש טאַקע טריפה?

שמעלקע.

אלגעמיינע קאנטראל פון ארבייטסלאזע.

די קרייז-פערוואלטונג פון דעם ארבייטסלאזען פאנד טיילט מיט, אז לויט דער פעראררדנונג פון דער הויפט-דירעקציע, וועלען אדורכגעפיהרט ווערען איבעראל קאנטראלעס פון די ארבייטסלאזע, וועלכע בעקומען, אדער זענען פערשריבען צו בעקומען שטיצע פון דעם ארבייטסלאזען פאנד.

די קאנטראלע האט די אויפגאבע פעסטצושטעלען צי די ארבייטסלאזע בעקומען און האבען נישט פאקטיש קיין שום בעשעפטיגונג, ווי לאנג זיי זענען ארבייטסלאז און וואו זיי האבען פריהער געארבייט.

דער צוועק פון דער קאנטראלע איז פעסטצושטעלען צי עס זענען נישט בעגאנגען געווארען אי מצד די ארבייטסלאזע, אי מצד די ארבייטסגעבער ביי וועלכע זיי זענען בעשעפטיגט געוועזען קיין מיסברויכען.

אין פאל פון ענטדעקען וועלכע עס איז מיסברויכען וועלען די שולדיגע צוגעצויגען ווערען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

בעריהמטער איינברעכער שפיצברודקא געכאפט.

דער בעריהמטער קאסע-איינברעכער שפיצברודקא—טשיכאצקי, וועלכער איז זיינער צייט פערהאלטען געווארען פאר דעם געפלאנטען איינברוך אין דער היגער באנק פאלסקי און איז מיט עט. ליפע חדשים צוריק נעלם געווארען פון היגען ארעסט-הויז, איז איצט דורך דער פאליציי אין פאביאניץ געכאפט געווארען, נאכ'ן אויספיהרען א גרויסען איינברוך אין דער קרעדיט - באנק אין פאביאניץ.

געעפענט דאס נייע ארעסט-הויז.

די וואך איז פארגעקומען די ערעפנונג פון ניי-אויסגעבויטען ארעסט-הויז אין זאוואדזשע.

צו דער ערעפנונג זענען געקומען פארשטעהער פון דער היגער רעגירונגס און קאמונאלער מאכט, ווי אויך דעלעגאטען פון דעם תפיסה-וועזען אין ווארשא. אויסער דעם א רייהע פערטרעטער פון היגען געריכט.

דאס נייע ארעסט-הויז געפונט זיך אויף אלשטינסקא גאס און איז אויסגעבויט לויט דעם נייעם אייראפעאישען סיסטעם.

עס ענטהאלט: 57 צעלען מיט 275 בעטען, דארונטער זענען בעשטימט די גרעסטע טייל פאר מאנספערזאנען, בלויז אייניגע מיט 57 בעטלעך זענען בעשטימט פאר פרויען.

אויסער דעם זענען פערהאן 6 גאנץ בעזונדערע צעלעס פאר שווערע פערברעכער.

פערטרעטער פון היגע אדוואקאטען אין ווארשאוועך אדוואקאטען-ראט.

אויף דער פערזאמלונג פון די היגע אדוואקאטען, וועלכע איז לעצטענס פארגעקומען, זענען אלס היגע פערטרעטער אין ווארשאווער אדוואקאטען-ראט געוועהלט געווארען די אדוואקאטען: וויניצקי און קאנארסקו.

מאטאציקלען - געיעג דורך טשענסטאכאוו.

מיטוואך מיטאג-צייט זענען דורך די טשענסטאכאווער גאסען אדורכגעלאפען א רייהע מאטאציקלען, וועלכע בעטייליגען זיך אין דעם מאטאציקלען-געיעג, וועלכער איז איינגעארדענט דורך דעם פוילישען מאטאציקלוסטען-קלוב.

אין דעם געיעג, וועלכער איז א אינטערנאציאנאלער, בעטייליגען זיך פערשידענע מאטאציקלען פון א רייהע לענדער.

בענק אין די שטאדטישע פארקען.

יעדעס יאהר. ווען עס קומט אן דער זומער און עס הויבט זיך אן דער סעזאן אויף בענק, קומט אויס דער ארטינער פרעסע צו בעריהרען די אזוי עלעמענטארע נויטווענדיגקייט וועלכער עס פעהלט דער היגער בעפעלקערונג.

אין די שטאדטישע פארקען, וואו די צאדל בענק איז אזוי ווי אזוי געוועזען א קליינע, זענען לעצטענס א רייהע בענק צוליעב זייער שלעכטען צושטאנד אינגאנצען בעזייטיגט געווארען, אזוי אז וועלענדיג זיך אוועקזעצען עטוואס אברוהען קומט אויס אפט אין די וואַרימע טעג צו ווארטען א לענגערע צייט.

עס וואלט דאריבער שוין צייט געוועזען אז דער מאגיסטראט זאל די דאזיגע אנגעלעגענהייט ערלעדיגען און אוועקשטעלען א גרעסערע צאהל נייע בענק.

א דעלעגאציע פון היגע פוילישע און יודישע סוחרים מיט א מעמאריאל וועגען דער ליקווידאציע פון דער היגער שלאנסקי באנק.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם בעשלוס צו ליקווידירען אין אונזער שטאדט די באנק שלאנסקי, איז פארגעקומען א בעראטונג פון פוילישע און יודישע סוחרישע קרייזען, וועגען אננעמען שריט ביי דער רעגירונג נישט צו ליקווידירען די היגע באנק-שלאנסקי.

די דעלעגאציע וועלכע בעשטעהט פון די ה"ה: ש. ראדאל, בארזיקאווסקי, וו. שימקאוויאק און ארלאווסקי, וועט זיך ווענדען מיט א שריפטליכען מעמאריאל צום פינאנץ - מיניסטעריום און צו דער באנק פאר לאנדעס-ווירטשאפט, וועגען איבערלאזען די דאזיגע באנק, אין וועלכער אונזער שטאדט נויטיגט זיך צוליב'ן גרויסען מאנגעל אין קרעדיט.

פון די קינא'ס.

אין קינא „קאסינא" ווערט דעמאנסטרירט דער גרעסטער סוקצעס פון דער וועלט-ליטעראטור, פילם מיט א אונגעוועהנליכען אינהאלט אונטער'ן טיטול: „דער טריומף פון ליעבע". די הויפט-ראלען פיהרען אויס די בעליבטע הער. שער פון עקראן נאנסי קאראל און טשארלז ראגערס. די דירעקציע האט אין צוזאמענהאנג מיט'ן שווערען קריזיס און צוליעב'ן זומער ערנידריגט די פרייזען.

— אין קינא „נאוואשטשי" ווערט שוין די לעצטע טעג געוויזען דאס בעריהמטע מייסטערווערק, געשטיצט אויף רעמארק'ס „אויפ'ן מערב קיין נייעס". צוליעב דעם קריזיס זענען די פרייזען נור ביז שבת ערנידריגט.

טשענסטאכאוו זאל האבען א קרייז-קראנקען-קאסע.

ווי מיר דערוויסען זיך פון נישט-אפיציעלע קוועלען, איז די פראגע פון דער היגער קראנקער-קאסע אלס זעלבסטשטענדיגע איגסטיטוציע, אויף א גוטען וועג.

די טשענסטאכאווער קראנקען-קאסע זאל ווערען א קרייז-קראנקען - קאסע, וואס זי האט זיך ריכטיג פערדינט. דער טשענסטאכאווער קרייז זאל ארומנעמען פאלגענדע קאסעס: טשענסטאכאווער, וויעלונער, וולאשטשאווער און ראדאמסקער.

סטאטיסטיק פון קראנקהייטען און שטערבליכקייט אין טשענסטאכאוו.

אין דער וואך פון 10-טען ביז'ן 16 מאי ד. י. האט דער געזונדהייטס-אמט פערנאטירט 5 פאלען פון אנשטעקענדע קראנקהייטען.

די וואך זענען אין אונזער שטאדט געשטארבען 25 פערזאן, דערונטער: 22 קריסטען און 3 יודען.

ווארשאווער אפעלאציע - געריכט אין טשענסטאכאוו.

היינט, דאנערשטאג, וועט אין לאקאל פון היגען קרייז-געריכט זיך אנהויבען די ארויספוהר-סעסיע פון ווארשאווער אפעלאציע-געריכט, וועלכער איז געקומען קיין טשענסטאכאוו בעטראכטען 18 פראצעסען.

נייע בוימער אין דער דריטער אלעע.

אין דער 3-טער אלעע וועלכע איז געבליבען בעדייטענע אבגעלעהרט פון דעם בעזייטיגען א רייהע עלטערע בוימער, וועלען אין אייניגע וואכען ארום שוין געפלאנצט ווערען נייע קליינע בוימער.

עפענטליכע ערקלערונג.

אזוי ווי עס קורסירען קלאנגען (עס אונטערליגט נישט קיין שום ספק, אז דאס נוצט א געוויסער גרופע מענשען פאר זייערע אייגענע אינטערעסען) אז איך זאל דאס האבען געשריבען דעם פעליעטאן „היסטארישע זיצונג", געדרוקט אין אגודה'שען וואהל-בלעטיל — ערקלער איך קאטעגאריש, אז דאס איז פשוט א בייזוויליגע רכילות און איך האב מיט'ן אויבענדערמאנטען פעליעטאן לחלוטין קיין שום שייכות נישט.

ש. פראנק.

BIURO
KOMISOWEJ SPRZEDAŻY CEGŁY
w CZĘSTOCHOWIE
Aleja 23. Telefon 377
Podaje do ogólnej wiadomości, że począwszy od dnia 18 maja rb. sprzedawać będzie na rachunek Właśc. Zrzeszonych Cegielń Cegłę maszynową prasowaną I gatunek z pieców Hofmanowskich po zł. 60.— a cegłę maszynową z pieców polowych po zł. 50 — za 1000 sztuk loco plac budowy.

Starszy felczer
S. MITTLER, Częstochowa
Piłsudskiego 5, I piętro
Telefon 8-04.
Szczepienie ospy świeżą krowianką.

נדבות אין רעדאקציע.

ה' ש. ניעמיראווסקי האט בעקומען פאר זיין מיהביים אדורכפיהרען א עהרען-געריכט צווישען א דאנציגער פירמע און א היגען סוחר 10 זל. און פון א צווייטען 3.50, ה' נ. האט זיי צוטיילט פאר קרן קימת 5 זל., קרן תל חי 4.25 און בית לחם 4.25 אבצונעמען געגען קוויטונגען אין דער קאסע פון דער האנדוו.-באנק.

גלייך צו פעדריגגען 2 שטיבען מיט א קוך
מיט אלע בצקוועהמליכקייטען און פערשידען מעבעל.
צו ערפאהרען ביי ראזענבלאט, ווארשאווער 33.

בעקאנטמאכונג.

אזוי ווי די חברה „תומכי עניים", וועלכע פערנעמט זיך מיט'ן זאמלען יעדען שבת פראדוקטען פאר בכבוד'ע נויטבעדערפטיגע איז דורך דער מאכט לעגאליזירט געווארען, וועט דער גרינדער ה' עמנואל ווייצענבלאט אבגעבען א בעריכט וועגען דער 8-יעהריגער טעטיגקייט שבת, דעם צווייטען טאג שבועות 3 נאכמיטאג אין דער שוהל „שערי ציון" אלעע 1.

די נויט צווישען דער יוד. בעפעלקערונג איז שרעקליך גרויס און עס איז זעהר נויטיג צו ווערבירען נייע זאמלער.

די פרויען-שוהל וועט זיין אפען פאר פרויען.

Czy wiecie już, że światowej sławy
ORIENT-HENNA-SHAMPOON'EM
każdy może sobie bez trudu PRZEZ ZWYKŁE MYCIE doskonale ufarbować włosy na dowolny kolor, lub siwym pierwotny kolor przywrócić? Wszystkie kolory od najjaśniejszego do najciemniejszego łącznie z najmodniejszymi
ZŁOTY BLOND dla blondynek,
TYCJAN i MAHONIOWY dla brunetek.
— Żądać w składach aptecznych, perfumerjach i u fryzjerów — Gdzie jeszcze niema w sprzedaży, prosimy nadesłać znaczkami zł. 2 i podać żądany kolor, poczem prześlemy kopertę próbną.
Generalny przedstawiciel na Polskę:
FR. BOGACZ, Bydgoszcz, Dworcowa 98.

רייזע-פלאן

פון די פאסאזשיר - צוגען וואס קומען אן און געהן אב פון טשענסטאכאוו

גילטיג פון 15 מאי 1931

קומען אן:

פון ווארשא:	0.09* 1.16*3 3.51* 4.38 5.26 7.20 12.37 16.56 18.55* 19.44*
פון מקערניעוויץ:	20.47
פון פיעטרקאוו:	8 27
פון לאדז:	2.13
פון קאטאוויץ:	2.26* 3.40 7.30 9.30 10.05* 14.37 16.45 20.05 22.22
פון קראקא:	2.42* 3.08 5.18* 11.26 17.09* 23.47
פון הערבי:	5.50– 7.38 9.20– 13.30 16.25– 21.30 22.39–
פון קעלץ:	7.45¹ 21.21¹ 5.19² 11.04² 21.21²

„טשענסטאכאווער צייטונג".

געהען אב:

נאך ווארשא:	2.32* 2.48* 3.47 5.24* 10.11* 11.36 14.45 17.15* 19.40 23.54
נאך סקערניעוויץ:	6.00
נאך פיעטרקאוו:	9.05
נאך לאדז:	3.14
נאך קאטאוויץ:	0.15* 5.32 7.55 10.35 15.00 17.03 19.50* 20.00 21.40
נאך קראקא:	1.22* 2.21 3.57* 4.46 12.45³ 19.01*
נאך הערבי:	1.20– 6.10 9.40 14.14– 17.30 20.10 22.45–
נאך קעלץ:	6.21₁ 17.14¹ 3.56² 6.30² 17.14²

בעמערקונג: * בעצייכענט שנעל-צוג, ₁ קורסירט פון 15.5 ביז 1.9 1931
² קורסירט פון 15.6 ביז 31.8, ³ קורסירט פון 30.5 ביז 30.10, — נאך פויזען

דער גרעסטער סוקצעס פון דער וועלט-ליטעראטור!
פילם פון א אונגעוועהנליכען אינהאלט!
TRIUMF MIŁOSCI
(TRZYKROTNE WESELE)
אין די הויפט ראלען: נאנסי קאראל, טשארלז ראגערס
אויפ'ן זומער אנהויב פון די סעאנסען: זונטאג האלב 4, שבת האלב 5, וואכען-טעג האלב 6.

קינא
CASINO.
די פרייזען זענען ערנידריגט
קרוזעסלא פון 75 גראשען.

יעדער בעדויערט שוין, ווער עס האט נאכנישט געזעהען
NA ZACHODZIE BEZ ZMIAN
קוין שום אנדערע אימפרעזע, פארשטעלונג קען נישט פערטרעטען!
נאר ביז שבת ערנידריגטע פרייזען!
פארטער-קרזעסלא 1.20, איינגאנג 30 גר., גאלעריע 60 גראשען, ביז'ן אנהויב פון ערשטען סעאנס קרזעסלא 1 זלאטי.
דאס האט נאכנישט טשענסטאכאוו געזעהען! ווער עס וועט דאס נישט זעהען וועט בעדויערען!

ערשטער מוסטערהאפטער
קלאנג-קינא
Nowości
אלעע 12
לעצטער סעאנס 9-30 אווענד.
היינט און ווייטערע טעג.

NASZA JEST NOC
תיינט, דאנערשטאג דעם 22 מאי צום לעצטען מאל!
עאס נייעסטע און הערליכסטע קלאנג-קונסטווערק. לעבענס-דראמא, רימפאניע פון ליעבע
אין די הויפט-ראלען: מאריא בעל, זשאן מוראט, מאריא קאסטעס.
לכבוד שבועות פון פרייטאג א נייער פראגראם
די פרייזען זענען ערנידריגט: אויפ'ן 1 סעאנס 1 זל., אויף די איבריגע סעאנסען 1.20

Teatr „ODEON"
אלעע 27.
לעצטער סעאנס 9-30 אווענד.
קרזעסלא 1-טע—2-טע פלעצער
1 זל. 20 גר.

Redaktor: Izrael Płockier Wydawca B. Bocian Druk. B. Bocian, Aleja 6